

MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE

PROGRAM RAZVOJA BRDSKO-PLANINSKIH PODRUČJA

Zagreb, 2022.

1. Uvod.....	3
1.1. Struktura Programa	4
2. Pravni, strateški i institucionalni okvir.....	5
3. Ključni nalazi analitičke podloge.....	10
3.1. Dugoročna socijalno-ekonomska obilježja brdsko-planinskih područja	11
3.2. Kratkoročni pokazatelji stanja na brdsko-planinskom području.....	12
3.3. Ocjena učinaka dosadašnjih mjera potpore razvoja	15
4. Konceptualna polazišta za izradu programa i ciljevi Programa.....	24
4.1. Konceptualni okvir.....	24
4.2. Ciljevi Programa	25
5. Mjere i aktivnosti	29
5.1. Mjere Programa.....	29
5.2. Aktivnosti i projekti	39
5.3. Nova karta regionalnih potpora.....	49
5.4. Višegodišnji financijski okvir 2021.-2027.....	51
5.5. Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.	52
5.6. Integrirani teritorijalni program 2021.- 2027.	53
5.7. Program učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.....	55
6. Praćenje i vrednovanje provedbe Programa.....	56
7. Indikativni financijski plan	66
8. Zaključak.....	67

1. UVOD

Upravljanje razvojem brdsko-planinskih područja (u daljnjem tekstu: BPP), kao područja s razvojnim posebnostima predstavlja sastavni dio opće politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske koju provodi Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: MRRFEU). Sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17), aktivnosti upravljanja BPP-om izvršavaju se temeljem provedbenog programa MRRFEU-a koji mora biti usklađen s aktima strateškog planiranja više hijerarhijske razine, ali i komplementaran aktima iste hijerarhijske razine (Poglavlje 2 i 4). Zakonom o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 118/18) (u daljnjem tekstu: Zakon) određena je obveza izrade Programa razvoja brdsko-planinskih područja (u daljnjem tekstu: Program) kojim se utvrđuju odgovarajuće mjere i projekti za poticanje razvoja BPP-a. Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog MRRFEU-a, donosi Program na razdoblje od četiri godine. Na temelju donesenog četverogodišnjeg Programa, MRRFEU kao nositelj upravljanja razvojem BPP-a dužno je donijeti Godišnji plan provedbe Programa (članak 19. Zakona) koji mora sadržavati plan provedbe pojedinih poticajnih mjera, aktivnosti, potrebna sredstva, izvore i načine korištenja sredstava te metodologiju praćenja i izvještavanja njegove realizacije.

Na osnovu prethodno navedene zakonske obveze, MRRFEU je pristupilo izradi Programa, a u svrhu izrade Programa, osnovalo je Radnu skupinu, koju su činili predstavnici tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: JLP(R)S) i razvojnih agencija.

Svrha izrade ovog Programa je kreiranje četverogodišnjeg programskog okvira za djelovanje MRRFEU-a i svih ključnih dionika razvoja BPP-a na prostoru Republike Hrvatske.

Osnovni je cilj Programa utvrditi konkretne i učinkovite mjere za poticanje razvoja BPP-a za razdoblje od 2022. do 2025. godine, a čiji će nositelj biti MRRFEU te druga relevantna tijela državne uprave.

1.1. STRUKTURA PROGRAMA

S obzirom na prethodno iznesena zakonska polazišta te definiranu svrhu i cilj izrade Programa, struktura Programa razrađena je na sljedeći način.

Budući da poticajne mjere koje će se Programom definirati trebaju biti povezane sa postojećim strateškim i zakonodavnim okvirom u području regionalnog razvoja i regionalne politike Republike Hrvatske, kao i drugim relevantnim područjima, u okviru drugog poglavlja ukratko je elaboriran pravni, strateški i institucionalni okvir izrade Programa.

U trećem poglavlju rezimirani su najznačajniji nalazi i zaključci stručne analitičke podloge prethodno izrađene u svrhu identificiranja ključnih razvojnih problema BPP-a te sukladno tome identificiranja prioritarnih mjera i aktivnosti za poticanje razvoja BPP-a u narednom četverogodišnjem razdoblju.

S obzirom na metodologiju njihove izrade, prikaz spomenutih glavnih nalaza i zaključaka strukturiran je u dva dijela koji se odnose na: 1) dugoročna socio-ekonomska obilježja dosadašnjeg obuhvata BPP-a koji je vrijedio do 2019. godine i 2) prosječne demografske, ekonomske, fiskalne i socijalne disparitete BPP-a prema novoj klasifikaciji i načinu razvrstavanja u razvojne skupine¹ u razdoblju od 2015. do 2019. godine.

Konceptualno polazište izrade Programa elaborirano je u četvrtom poglavlju. Ono obuhvaća obveze i smjernice koje proizlaze iz relevantnog strateškog i zakonodavnog okvira, ključne nalaze analitičke podloge te prijedloge Radne skupine koja je participirala u procesu pripreme Programa. Na kraju ovog poglavlja, a uvažavajući temeljna načela strateškog planiranja i upravljanja razvojem, definirani su osnovni strateški ciljevi Programa.

Sukladno strateškim ciljevima Programa, u petom su poglavlju razrađene i opisane moguće mjere i aktivnosti za njegovu provedbu.

Pokazatelji praćenja i vrednovanja učinaka i ishoda Programa, predloženi su u šestom poglavlju. Predloženi set pokazatelja ima za cilj omogućiti MRRFEU-u cjelovito praćenje i vrednovanje učinaka postavljenih ciljeva, kao i ishoda predloženih mjera u razdoblju od četiri programske godine.

¹ Temeljem Zakona o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, br. 118/18), Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o obuhvatu i razvrstavanju JLS koje stječu status brdsko-planinskih područja („Narodne novine“, br. 24/19)

2. PRAVNI, STRATEŠKI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Pravni okvir izrade Programa prvenstveno proizlazi iz Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 147/14, 123/17, 118/18) koji propisuje da „područja s razvojnim posebnostima, odnosno geografska područja koja se prema svojim prirodno-geografskim te društveno-gospodarskim i demografskim obilježjima mogu izdvojiti od ostalih područja Republike Hrvatske zahtijevaju poseban programsko-planski pristup od strane nositelja politike regionalnog razvoja“. S tim u vezi, u svrhu prevladavanja razvojnih ograničenja, odnosno posebnosti s kojima se suočavaju, člankom 38.a ovog Zakona, brdsko-planinska područja proglašena su područjem s razvojnim posebnostima, pri čemu se razvojna politika i upravljanje brdsko-planinskim područjem uređuje posebnim zakonom.

Zakon o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 18/18) koji je stupio na snagu 04. siječnja 2019. godine, predstavlja pravno polazište i zakonsku obvezu izrade i provedbe Programa. „Mjere i projekti za razvoj brdsko-planinskih područja utvrđuju se Programom razvoja brdsko-planinskih područja (u daljnjem tekstu: Program), odredbama ovoga Zakona te drugih propisa čije su odredbe usmjerene na poticanje razvoja brdsko-planinskih područja.“

Osim navedenih zakona, potreba izrade Programa proizlazi i iz pojedinih akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja koji određuju područje djelovanja povezanih politika regionalnog razvoja Republike Hrvatske. U tablici 1. istaknuti su samo najvažniji od njih.

Tablica 1. Strateški okvir izrade Programa

DOKUMENT	ZNAČAJAN SADRŽAJ ZA BPP
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	RAZVOJNI SMJER 4.: RAVNOMJERNI REGIONALNI RAZVOJ Strateški cilj 12.: Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima Cilj 12.: prioritetno područje javnih politika 1.: Razvoj potpomognutih i brdsko-planinskih područja
Program Vlade Republike Hrvatske 2020. - 2024. godine	PRIORITET 2.: PERSPEKTIVNA BUDUĆNOST Cilj 2.1.: Gospodarski oporavak i poslovno okruženje
Provedbeni program MRRFEU za razdoblje od 2021. do 2024. godine	PRIORITET 1.: RAVNOMJERAN RAZVOJ SVIH PODRUČJA HRVATSKE Mjera 9: Društveni i gospodarski razvoj brdsko-planinskih područja

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (u daljnjem tekstu: NRSRH 2030.) usvojena je 05. veljače 2021. godine na 6. sjednici 10. saziva Hrvatskog Sabora. Sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17), NRSRH 2030. predstavlja najviši hijerarhijski akt te svi ostali dugoročni, srednjoročni i kratkoročni dokumenti planiranja razvojem na čitavom teritoriju ili specifičnim područjima Republike Hrvatske trebaju slijediti razvojne smjernice, ciljeve i prioritete ovog dokumenta. Zbog toga NRSRH 2030. predstavlja polazni strateški okvir izrade ovog Programa, a promatra se u interakciji s ostalim dokumentima planiranja iz Dodatka 4. NRSRH 2030.². Za ostvarenje razvojne vizije Republike Hrvatske kao konkurentne, kreativne i sigurne zemlje, prepoznatljivog identiteta i kulture, kvalitetnih životnih uvjeta, očuvanih prirodnih resursa i jednakih prilika za sve, NRSRH 2030. ponudila je četiri razvojna smjera i značajan broj razvojnih prioriteta te djelovanja javnih politika. Jedan od razvojnih smjerova odnosi se upravo na ravnomjerni regionalni razvoj (razvojni smjer 4), a strateški cilj 12: **Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima** usmjeren je na poticanje demografske i ekonomske revitalizacije brdsko-planinskih područja. Naime, iz NRSRH 2030. proizlazi da su brdsko-planinska područja osim problema ispodprosječne razvijenosti i nepovoljne gospodarske strukture, depopulacije, iseljavanja i starenja stanovništva, suočena i sa specifičnim izazovima kao što je nedovoljna prometna povezanost. U cilju smanjenja regionalnih nejednakosti koje predstavljaju dugoročno ograničenje nacionalnog rasta, razvoja i konkurentnosti, NRSRH 2030. navodi sljedeće prioritete:

- demografska revitalizacija depriviranih područja
- gospodarska regeneracija depriviranih područja
- pametno upravljanje resursima
- povezanost i mobilnost
- poboljšanje kvalitete života razvojem javne infrastrukture (komunalne, prometne, poslovne i društvene), podrškom stanogradnji i razvojem javnih usluga
- sanacija posljedica razornih potresa i obnova pogođenih područja
- razvoj i izgradnja širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža vrlo velikog kapaciteta
- razvoj pametnih sela.

S aspekta strateškog okvira za izradu ovog Programa, uvažavaju se navedeni ciljevi i prioriteti u okviru Ravnomjernog regionalnog razvoja kao jednog od četiri razvojna smjera.

Program Vlade Republike Hrvatske za mandatno razdoblje 2020. – 2024. godine (u daljnjem tekstu: Program Vlade RH) predstavlja kratkoročni akt strateškog planiranja od nacionalnog značaja³. Program Vlade RH predstavlja okvir za izradu nacionalnog programa reformi, programa konvergencije i provedbenih programa tijela državne uprave te je jedan od ključnih dokumenata s kojima je ovaj Program usuglašen. Programom Vlade RH artikulirano

² NRSRH do 2030. godine („Narodne novine“ broj 13/21), Dodatak 4. Indikativni popis akata strateškog planiranja kojima se podupire provedba strateškog okvira NRS-a

³ Temeljem Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17, članak 20.).

je pet temeljnih programskih područja važnih za postizanje ekonomskog i društvenog napretka te jačanja međunarodne konkurentnosti Republike Hrvatske. To su sljedeća područja: socijalna sigurnost, perspektivna budućnost, ekonomska suverenost, osnažena državnost i globalna prepoznatljivost. Direktnu poveznicu ovog Programa s Programom Vlade RH predstavlja prioritetno područje 2.: **Perspektivna budućnost**, odnosno cilj 2.1.: Gospodarski oporavak i poslovno okruženje. U Programu Vlade RH navodi se da će „Vlada ulagati i u ravnomjerni regionalni razvoj kako bi se svaki dio Hrvatske učinio boljim i poželjnijim za život“. Predviđene su sljedeće mjere za osiguranje ravnomjernog regionalnog razvoja, te ujedno ublažavanja procesa depopulacije i iseljavanja stanovništva:

- 2.1.1. Uložit će se 30 milijardi kuna u ravnomjeren regionalni razvoj i nove tehnologije.
- 2.1.2. Pokrenut će se Projekt Dalmatinska zagora, Lika, Banovina i Gorski Kotar vrijedan 2 milijarde kuna te dodatno ojačati Projekt Slavonija, Baranja i Srijem, kao i razvoj otoka te sjevera Hrvatske.
- 2.1.3. Radi oživljavanja otočnih gospodarstava i života na otocima, stavit će se naglasak na digitalnu ekonomiju, turizam, dostupnost javnih usluga svim otočanima, obnovljive izvore energije, ribarstvo i proizvodnju te preradu hrane.
- 2.1.4. Vlada će raditi na daljnjoj fiskalnoj i funkcionalnoj decentralizaciji i nadograđivati projektnu suradnju s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i kroz suradnju s potpisnicama regionalnih razvojnih sporazuma.

Iz Programa Vlade RH jasno se prepoznaje namjera smanjenja regionalnih nejednakosti pojedinih regija unutar Republike Hrvatske pa tako i BPP-a kroz osiguranje značajnih financijskih sredstava koji će se osigurati ubrzanom apsorpcijom europskih fondova. Posebno se planira usmjeriti dodatan napor na razvoj BPP-a: „Dodatnu podršku usmjerit će se u potpomognuta i brdsko-planinska područja radi njihove demografske revitalizacije, njihova održivog razvoja i ekonomske regeneracije ključnih sektora za njihov razvoj, poput turizma, prehrambeno-prerađivačkog i drvno-prerađivačkog sektora. Novim mjerama nastaviti će se smanjivati socijalna nejednakost, isključenost i siromaštvo te povećavati kvaliteta življenja i poslovanja na tim područjima. Razvojem koncepta pametnih sela ublažit će se depopulacijski procesi te potaknuti društveno-gospodarski razvoj potpomognutih i brdsko-planinskih područja.“

Sa šireg aspekta, relevantnost Programa Vlade RH za izradu ovog Programa proizlazi i iz ostalih prioriteta i ciljeva, kao što su primjerice očuvanje radnih mjesta i socijalna sigurnost, gospodarski oporavak i poslovno okruženje, porezno rasterećenje građana i gospodarstva, ulaganje u obrazovanje i znanost, samodostatnost u hrani i drugo.

Provedbeni program MRRFEU za razdoblje od 2021. do 2024. (u daljnjem tekstu: Provedbeni program MRRFEU) predstavlja kratkoročni akt strateškog planiranja koji se donosi na temelju nacionalnih planova, programa Vlade i financijskog plana tijela državne uprave te vrijedi za vrijeme trajanja mandata Vlade.⁴ U provedbenom Programu MRRFEU razrađene su

⁴ Temeljem Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17, članak 21.).

mjere za provedbu ciljeva iz Programa Vlade RH, ali i drugih hijerarhijski nadređenih akata strateškog planiranja. Time se osigurava koherentnost čitavog sustava planiranja javnih politika na nacionalnoj razini. Stoga je Provedbeni program MRRFEU za tekuće mandatno razdoblje relevantan strateški dokument s aspekta izrade i realizacije ovog Programa. Naime, izrada Programa u nadležnosti je MRRFEU, a odnosi se primarno na one mjere za čiju je realizaciju, praćenje i evaluaciju Ministarstvo zaduženo. Sukladno svom djelokrugu rada, MRRFEU definiralo je viziju za navedeno razdoblje na sljedeći način: „Kvalitetni životni uvjeti i uvjeti poslovanja u svim krajevima Hrvatske, prosperitetne regije koje su ostvarile vlastiti razvojni potencijal, spriječeno iseljavanje stanovništva i gospodarski regenerirana potpomognuta i brdsko-planinska područja, oživjela otočna gospodarstva i život na otocima te kvalitetno usmjereni europski fondovi u sufinanciranje projekata prema razvojnim potrebama za održivi rast, razvoj i zapošljavanje.“⁵ Realizacija te vizije planira se kroz tri prioriteta područja, od kojih je prvo **Ravnomjeran razvoj svih područja Hrvatske**, direktno povezano s izradom ovog Programa. Unutar tog prioriteta planirana je posebna Mjera 9. koja je direktno usmjerena na razvoj brdsko-planinskih područja.

Mjera 9.: U okviru ove mjere financiraju se programi i projekti koji pridonose poticanju razvoja brdsko-planinskih područja, njihovoj gospodarskoj i socijalnoj revitalizaciji, jačanju socijalne kohezije i povećanju broja stanovnika te ostvarivanju koncepta održivog razvoja. Projekti kojima su nositelji JLP(R)S-ovi doprinose poboljšanju dostupnosti lokalne infrastrukture prvenstveno izgradnje, obnove i rekonstrukcije objekata socijalne, komunalne i gospodarske infrastrukture na lokalnoj razini i ublažavanju posljedica otežanih uvjeta života uslijed nepogodnih klimatskih uvjeta. U okviru raspoloživih sredstava u državnom proračunu provodi se na godišnjoj razini Program podrške brdsko-planinskim područjima, a sredstva Programa namijenjena su projektima s područja 85 jedinica lokalne samouprave (u daljnjem tekstu: JLS-ovi) koje su u skladu s Odlukom o obuhvatu i razvrstavanju jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko-planinskog područja („Narodne novine“, broj 24/19).

Institucionalni okvir procesa izrade, provođenja i praćenja realizacije Programa razvoja brdsko-planinskih područja čini MRRFEU, kao nositelj izrade Programa, koji ima i ključnu ulogu s aspekta koordinacije šireg institucionalnog okvira, odnosno drugih sudionika i institucija relevantnih za izradu, donošenje i provedbu Programa. Posebnu važnost za izradu, donošenje i provedbu Programa razvoja brdsko-planinskih područja prema Zakonu o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 18/18), imaju i tijela državne uprave te druga javnopravna tijela koja svojim djelovanjem mogu znatnije pridonijeti njihovom razvoju. No, šire gledano, za njegovo su provođenje i uspješnost realizacije bitne i druge institucije i razine u sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske.

⁵ Provedbeni program MRRFEU za razdoblje 2021.-2024.

U provedbi mjera uzet će se u obzir ciljevi klimatske politike doprinos klimatskoj neutralnosti (smanjenje emisija stakleničkih plinova tj. ublažavanje klimatskim promjenama) i jačanju otpornosti na klimatske promjene (prilagodba klimatskim promjenama). Naime, cijela Hrvatska je pod utjecajem klimatskih promjena i trpi velike štete jer nije prilagođena rastućem trendu klimatskih promjena (udio od gubitaka zbog prirodnih nepogoda u prosječni BDP za razdoblje 2005. – 2014. je bio preko 0,25%). Stoga, klimatske promjene zahtijevaju provedbu mjera kojima bi se umanjio rizik i izbjegle negativne posljedice za gospodarstvo, okoliš i društvo. S obzirom na problematiku klimatskih promjena ciljevi i mjere Programa su usklađeni sa Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu („Narodne novine“, broj 46/20) i Strategijom niskouglijasnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu („Narodne novine“, broj 63/21).

Energetska tranzicija za održivo gospodarstvo nužna je sukladno Europskom zelenom planu i cilju da do 2050. Europa postane klimatski neutralni kontinent. U skladu s tim, niz mjera vezanih uz energetske sektor u Hrvatskoj već radi na dekarbonizaciji, ali obzirom na ciljeve do 2030. nužno je uložiti dodatni napor u projekte koji će ozeleniti energetske sektor.

Za projekte koji se planiraju unutar Programa potrebno je primjenjivati okolišne postupke vezane za procjenu utjecaja na okoliš sukladno relevantnim nacionalnim propisima i smjernicama. Kroz ove postupke te uz pridržavanje propisanih mjera zaštite okoliša osigurava se da planirane reforme i investicije nemaju štetan utjecaj na okoliš.

3. KLJUČNI NALAZI ANALITIČKE PODLOGE

Za potrebe ovog Programa prethodno je izrađena stručna analitička podloga čiji nalazi predstavljaju jedno od polazišta za definiranje ključnih ciljeva razvoja BPP-a i utvrđivanje odgovarajućih mjera i aktivnosti za njihovo ostvarivanje u razdoblju 2022.- 2025.

Socijalno-ekonomska analiza BPP-a koja je izvršena u spomenutoj analitičkoj studiji, metodološki je i sadržajno podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu istražena su dugoročna demografska, gospodarska i financijska kretanja jedinica lokalne samouprave (u daljnjem tekstu JLS) sa statusom BPP-a do 2019. godine. Taj dio analize imao je za cilj utvrditi je li u dugom vremenskom razdoblju došlo do pozitivnih razvojnih pomaka na ovim područjima, odnosno jesu li se smanjile njihove razvojne divergencije u odnosu na Republiku Hrvatsku. Naime, jedan od osnovnih ciljeva regionalne politike upravo se odnosi na smanjenje razvojnih nejednakosti, stoga je temeljem rezultata ove analize ocijenjena sveukupna učinkovitost dosadašnjeg sustava potpora razvoju BPP-a.

Drugi dio provedene socijalno-ekonomske analize imao je cilj utvrditi razvojni položaj JLS-ova prema trenutno važećem obuhvatu i skupinama razvijenosti BPP-a. Svrha ove analize bila je identificirati ključna područja za djelovanje regionalnih i razvojnih politika na prostoru novog obuhvata BPP-a u programskom razdoblju, uvažavajući pritom odredbe članka 15 Zakona o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 18/18) odnosno Zakonom predviđene skupine mjera za poticanje razvoja brdsko-planinskih područja. Stoga je za razliku od prvog dijela koji se dominantno temeljio na pokazateljima indeksa razvijenosti, ovaj dio analize obuhvatio puno širi set demografskih, ekonomskih, socijalnih i fiskalnih pokazatelja. Kako bi se dobio realan uvid u recentno stanje razvojnih nejednakosti unutar i između novih razvojnih skupina BPP-a, za sve odabrane pokazatelje izračunati su prosjeci za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Kao što je već istaknuto, za ocjenu učinaka dosadašnjih mjera korišteni su rezultati analize dugoročnih kretanja na BPP-a prema starom obuhvatu odnosno obuhvatu prije donošenja Odluke o obuhvatu i razvrstavanju jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko-planinskog područja („Narodne novine“, broj 24/19) iz razloga što su isključivo JLS-ovi koji su pripadali starom obuhvatu BPP-a temeljem tog statusa mogle koristiti različite olakšice i subvencije usmjerene na demografsku obnovu, gospodarski rast i razvoj te povećanje životnog standarda stanovništva. Stoga je u okviru spomenute analitičke podloge napravljena evaluacija uspješnosti tih mjera s aspekta utvrđenih dugoročnih razvojnih dispariteta BPP-a u odnosu na Republiku Hrvatsku.

U nastavku se iznose najznačajniji nalazi provedene analize, kao i opća ocjena učinkovitosti dosadašnjih mjera poticanja razvoja BPP-a.

3.1. DUGOROČNA SOCIJALNO-EKONOMSKA OBILJEŽJA BRDSKO-PLANINSKIH PODRUČJA

Provedena analiza dugoročnih demografskih, ekonomskih i fiskalnih kretanja na BPP-u za razdoblje od 2001. do 2019. godine ukazala je na sljedeće:

- Kretanje stanovništva, kako s aspekta njegove brojnosti, tako i strukturnih obilježja izrazito je negativno: dinamika smanjenja broja stanovnika na BPP-u u odnosu na nacionalnu razinu je brža, neovisno o tome promatra li se između dva popisna razdoblja (2001. – 2011.) ili do 2019. godine. Posljedica toga je i zabrinjavajuće pražnjenje BPP-a, što ih čini posebno osjetljivim s aspekta razvojnih kapaciteta i budućih ekonomskih, socijalnih i društvenih promjena;
- Struktura stanovništva s obzirom na dob se pogoršava, što potvrđuju pokazatelji dobne strukture, te indeks starenja. Zbog toga se smanjuje radno aktivni kontingent na BPP-u: u razdoblju od 2008. do 2019. godine broj radno aktivnih stanovnika smanjen je za 2,6%, a negativni trend prisutan je i nakon 2015. U periodu od 2015. do 2019. broj radno aktivnih stanovnika smanjen je za 0,4%. Sporija dinamika smanjenja posljedica je već navedenih problema pražnjenja prostora i zabrinjavajućih kretanja vitalnih pokazatelja stanovništva. Zbog toga ova područja tendiraju daljnjem zaostajanju i gubitku razvojnih kompetencija, kako unutar regionalnih, odnosno županijskih područja, tako i u odnosu na nacionalni, a posebice međunarodni, usporedivi prostor;
- Obrazovna struktura stanovništva je poboljšana, a upravo zbog navedenih negativnih demografskih kretanja, udio visokoobrazovanih u ukupnom radnom kontingentu na BPP-u i dalje je značajno ispod prosjeka Republike Hrvatske. To je također jedan od činitelja deficitarnosti proizvodnih i razvojnih potencijala na ovim prostorima u odnosu na nacionalni prosjek, što dokazuju i nalazi o dugoročnom kretanju zaposlenosti i nezaposlenosti na BPP-u;
- Pokazatelji kretanja zaposlenosti ipak ukazuju na moguće oživljavanje aktivnosti na BPP-u jer broj zaposlenih 2019. godine prvi puta je ostvario zaposlenost veću od 2,4% u odnosu na 2008. godinu. Međutim u promatranom razdoblju od 11 županija u kojima se nalaze JLS-ovi sa statusom BPP-a, porast zaposlenosti imali su JLS-ovi u samo 5 županija, dok je u ostalima zabilježen pad broja zaposlenih. Ipak, u razdoblju od 2015. do 2019. godine zaposlenost je rasla na BPP-u u svim županijama, ukupno za 10,4%.
- Nezaposlenost na BPP-u također ima pozitivne trendove, odnosno broj nezaposlenih osoba kao i stopa nezaposlenosti se smanjuje. Ali dinamika smanjenja nezaposlenosti i dalje je sporija u odnosu na Republiku Hrvatsku, kako u razdoblju od 2008. do 2019, tako i nakon 2015. godine. No, smanjenje nezaposlenosti na BPP-u potrebno je prije svega tumačiti s gledišta dugoročno prisutnih negativnih demografskih i migracijskih tijekova, a ne dominantno bitnim oživljavanjem gospodarskih aktivnosti i tranzicijom nezaposlenih osoba u kategoriju zaposlenih;
- Dugoročna demografska kretanja, kao i kretanja zaposlenosti i nezaposlenosti na BPP-u imala su isti oblik krivulje kao i navedena kretanja na razini Republike Hrvatske, s obzirom

na predkrizno, krizno i postkrizno razdoblje. Međutim, s obzirom na dinamiku promjena u tim razdobljima, očito su negativni socijalni i ekonomski efekti gospodarske krize bili jači u JLS-ovima na BPP-u;

- Jači kumulativni utjecaj gospodarske krize na BPP-u može se sagledati i kroz kretanje ostvarenog apsolutnog i relativnog dohotka po stanovniku, kao i proračunskih prihoda. Iako dugoročno raste vrijednost ovih pokazatelja i dalje postoji veliki nesrazmjer/disparitet u kupovnoj moći stanovništva (dohodak/pc), kao i financijskim kapacitetima nužnim za dostizanje i održavanje odgovarajućeg standarda javnih usluga (proračunski prihodi/pc);
- Pojedinačna analiza JLS-ova sa statusom BPP-a ukazuje na činjenicu da je kretanje zaposlenosti/nezaposlenosti najznačajnija odrednica demografskih kretanja, iako ne u tolikoj mjeri kao što je to slučaj za lokalne samouprave sa statusom potpomognutih područja;
- Posebno je važno istaknuti izrazitu heterogenost JLS-ova sa statusom BPP-a te nezakonitost povezanosti posebice demografskih kretanja sa stupnjem razvijenosti pojedinih JLS-ova na BPP-u. Ovo upućuje na složenost donošenja budućih javnih politika, odnosno mjera i aktivnosti usmjerenih na razvoj BPP-a.

3.2. KRATKOROČNI POKAZATELJI STANJA NA BRDSKO-PLANINSKOM PODRUČJU

Rezultati provedene analize za razdoblje od 2015. do 2019. godine, koji se odnose na demografska, ekonomska, socijalna i fiskalna obilježja BPP-a prema novom obuhvatu su sljedeći:

- Ukupno gledajući, dinamika negativnog kretanja stanovništva u post-recesijskom razdoblju znatno je izraženija na BPP-u, nego na razini Republike Hrvatske. Pritom, godišnji trend smanjivanja stanovništva u prosjeku je bio sporiji u iznadprosječno razvijenim BPP-ima. Od ukupno 85 JLS-ova sa statusom BPP-a, u svega 5 JLS-ova je zabilježena pozitivna promjena stanovništva, dok se tijekom promatranog razdoblja u samo 18 JLS-ova stanovništvo smanjivalo sporijom dinamikom od depopulacijskog prosjeka za Republiku Hrvatsku. Ono što posebno zabrinjava je da je zabilježeni porast stanovništva u nekolicini JLS-ova sa statusom BPP-a dominantno posljedica prostorne redistribucije sve manjeg broja stanovnika, a ne prirodnog prirasta. Navedeno upućuje na zaključak da opće prilike u većini BPP-a još uvijek nisu pogodne za poticanje prirodne obnove stanovništva i zadržavanja mlađeg stanovništva;
- Čak 82 od ukupno 85 JLS-ova ima ispodprosječnu zastupljenost visokoobrazovanih u ukupnom radnom kontingentu stanovništva od 20. do 65. godine. Iako (više skupine BPP-a) JLS-ovi razvrstani u 2. i 3. skupinu BPP-a u tom demografskom aspektu u prosjeku bilježe manje odstupanje od nacionalne razine, kod svih skupina brdsko-planinskih područja prisutna su nepovoljna strukturna obilježja stanovništva s aspekta niskog udjela visokoobrazovanih. To zasigurno predstavlja značajno ograničenje za razvoj znanjem intenzivnih djelatnosti visokih dodanih vrijednosti koje zahtijevaju dostupnost i raspoloživost visokoobrazovane i visokokvalificirane radne snage;

- Osim nepovoljne obrazovne strukture, novi obuhvat brdsko-planinskih područja u usporedbi s Republikom Hrvatskom ima i relativno lošiju dobnu strukturu stanovništva. Ako se uzme u obzir da je radno sposobno stanovništvo temeljni nositelj ekonomskih aktivnosti, održavanje demografskih rezervi radne snage u lokalnim gospodarstvima predstavlja jednu od ključnih pretpostavki poticanja i održavanja dugoročne stabilnosti njihovog rasta i razvoja. U tom smislu, može se ocijeniti da i Republika Hrvatska i brdsko-planinska područja imaju nepovoljna starosna obilježja stanovništva, pri čemu su ona izrazito degradirana u nižim razvojnim skupinama BPP-a;
- Rezimirajući razlike u strukturnim obilježjima stanovništva između tri skupine brdsko-planinskih područja, odnosno između ispodprosječno i iznadprosječno razvijenih JLS-ova sa statusom brdsko-planinskih područja, može se zaključiti da je dostignuti stupanj demografskog razvoja brdsko-planinskih područja važna determinanta njihovog sveukupnog razvoja;
- Osim ispodprosječne gustoće poduzetnika, kritično obilježje poduzetničkog sektora u JLS-ima sa statusom brdsko-planinskih područja je ispodprosječna produktivnost rada, kao i dominantna zastupljenost poduzeća ispodprosječne veličine po osnovi zaposlenih. Navedeno indicira da aktivni poduzetnički kapaciteti na prostoru novog obuhvata brdsko-planinskih područja nemaju dovoljno snažnu „razvojnu polugu“ za ozbiljnije pokretanje njihovog sveukupnog gospodarskog rasta i razvoja. Tim više što je postojanje velikog jaza u produktivnosti rada između brdsko-planinskih područja i Republike Hrvatske evidentiran upravo u godinama pozitivnog ciklusa hrvatskog gospodarstva;
- Značajno zaostajanje u produktivnosti rada i ekonomskoj snazi poduzetničkog sektora na BPP-u za prosječnim kretanjima na razini Republike Hrvatske upućuje na zaključak da se ova područja suočavaju s problemom ispodprosječne kapitalne i tehnološke opremljenosti rada te niske razine ljudskog kapitala, što trenutno ograničava mogućnosti za intenzivnijim razvojem poduzetništva na BPP-u ;
- Za razliku od razvojnog zaostajanja poduzetničkog sektora na BPP-u u odnosu na prosječna kretanja na nacionalnoj razini, prema općim pokazateljima produktivnosti i ekonomske snage obrtnika te razvijenosti obrtništva, obrtnički sektor na brdsko-planinskim područjima ostvaruje znatno povoljnije rezultate. Izražena negativna odstupanja kod većine JLS-ova u odnosu na nacionalnu razinu zabilježena su jedino unutar 1. skupine BPP-a i to u pogledu ostvarenih primitaka obrtnika po stanovniku i broja obrtnika na 1000 stanovnika, dok je s druge strane, dostignuta razina primitaka po obrtniku kod većine JLS-ova u 1. skupini iznadprosječna. Istovremeno, po svim promatranim aspektima obrtništva 2. i 3. skupina BPP-a ostvaruje iznadprosječne rezultate, što u kontekstu općih gospodarskih prilika u Republici Hrvatskoj ukazuje da su okolnosti u većini iznadprosječno razvijenih JLS-ova sa statusom BPP-a pogodne za rad i poslovanje obrtnika;
- Razvojne nejednakosti između ispodprosječno i iznadprosječno razvijenih JLS-ova sa statusom BPP-a značajne su i u pogledu efikasnosti lokalnih tržišta rada. Neusklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada posebno je izražena u okviru 1. skupine BPP-a u kojoj je većina JLS-ova ostvarila znatno veće stope nezaposlenosti od nacionalnog prosjeka. Za razliku od toga, većina JLS-ova unutar 2. i 3. skupine BPP-a imala je povoljnije stope

nezaposlenosti od one na razini Republike Hrvatske. To ukazuje da ispodprosječno razvijene JLS-ove sa statusom BPP-a obilježavaju iznadprosječni viškovi aktivne radne snage, što predstavlja jedan od glavnih pokretača depopulacijskih procesa. S obzirom na utvrđene razlike u udjelima kontingenata zaposlenih i ekonomski aktivnih stanovnika u ukupnom stanovništvu, evidentno je da između lokalnih ekonomija na prostoru novog obuhvata BPP-a postoje i značajne nejednakosti u kapacitetima zapošljavanja i poticanja stanovništva na ekonomsku aktivnost.

- Rezultati analize korelacijskih odnosa između prosječnih populacijskih promjena i prosječnih udjela kontingenata radne snage u ukupnom stanovništvu BPP-a pokazali su da postoji pozitivna veza između udjela zaposlenih i ekonomski aktivnih stanovnika u ukupnom stanovništvu i stopa promjene broja stanovnika. Iz toga proizlazi da povećanje zaposlenosti može imati ključnu ulogu u poticanju demografske obnove BPP-a. Uvažavajući nepovoljne rezultate sektora poduzetništva, kao i neravnomjernu razvijenost sektora obrtništva unutar novog obuhvata BPP-a, oportuno je da se povećanje zaposlenosti u ovim dijelovima Republike Hrvatske ostvari kroz poticanje razvoja lokalnog poduzetništva i obrtništva. Tu se posebno misli na stvaranje kvalitetnih preduvjeta za realizaciju domaćih poduzetničkih inicijativa i ideja; samozapošljavanje lokalnog stanovništva kroz razvoj vlastitih ljudskih potencijala i osposobljavanje za korištenje dostupnih resursa; te interno i eksterno umrežavanje i okrupnjavanje postojećih poduzetnika i obrtnika u svrhu jačanja njihove konkurentnosti, produktivnosti i kapaciteta za stvaranje većih dodanih vrijednosti u gospodarstvu;
- Unatoč pozitivnim trendovima rasta agregatnih dohodaka koji su najviše bili izraženi u 1. skupini BPP-a, prosječne razine ostvarenog dohotka po stanovniku u post-recesijskom razdoblju ukazuju da između skupina BPP-a još uvijek postoje velike razlike u relativnom ekonomskom bogatstvu stanovništva. Ukupno gledajući, jedino je 3. skupina zabilježila pozitivno odstupanje od nacionalnog prosjeka. Za razliku od toga, izvori dohotka u 1. i 2. skupini generiraju ispodprosječnu potrošačku snagu u usporedbi s nacionalnom razinom, što je posebno izraženo kod 1. skupine. Rezimirajući rezultate analize ostalih pokazatelja kupovne moći i ekonomskog prosperiteta stanovništva, može se zaključiti da stanovnici u ispodprosječno razvijenim JLS-ovima sa statusom BPP-a imaju i ispodprosječne mogućnosti zarade od tekućeg rada, zatim da postojeći načini stjecanja dohotka u ispodprosječno razvijenim JLS-ovima sa statusom BPP-a generiraju ispodprosječan standard života lokalnog stanovništva te naposljetku, da prosječno bogatstvo stanovništva u ispodprosječno razvijenim JLS-ovima sa statusom BPP-a u značajnoj mjeri ovisi o primanjima umirovljenika, odnosno stanovništva koje više nije aktivno na tržištu rada;
- Analiza kretanja ukupnih izvornih proračunskih prihoda u post-recesijskom razdoblju pokazala je da niže razvojne skupine, a posebno 1. skupina, imaju veće međugodišnje oscilacije u kretanju prihoda. Navedeno upozorava da u ispodprosječno razvijenim JLS-ovima sa statusom BPP-a postoji veći stupanj nestabilnosti izvora financiranja proračuna JLS-ova, što ograničava planiranje financiranja lokalnih javnih potreba. Rezultati analize proračunskih prihoda po stanovniku ukazali su na postojanje značajnih razlika u fiskalnim kapacitetima JLS-ova unutar i između razvojnih skupina BPP-a, što implicira da unutar

novog obuhvata BPP-a postoje značajni dispariteti po pitanju dostupnosti i standarda javnih usluga. S tim da je izdašnost ovih prihoda u većini novih JLS-ova sa statusom BPP-a izrazito mala u usporedbi s nacionalnim prosjekom;

- Analizom korelacijskih odnosa u okviru novog obuhvata BPP-a utvrđena je pozitivna veza između dohotka po stanovniku i stope nezaposlenosti te dohotka po stanovniku i izvornih proračunskih prihoda po stanovniku. Također, utvrđena je i pozitivna veza između dohotka po stanovniku i performansi poduzetničkog i obrtničkog sektora. To dodatno potvrđuje da pristup razvoju BPP-a koji je primarno fokusiran na otvaranje novih radnih mjesta kroz jačanje i razvoj lokalnog poduzetništva i obrtništva može generirati pozitivne višetruke učinke u smislu jačanja ekonomskog bogatstva stanovništva i fiskalnih kapaciteta JLS-ova, kao temeljnih pretpostavki za jačanje potrošačke snage stanovništva te povećanje standarda i dostupnosti lokalnih javnih usluga.

3.3. OCJENA UČINAKA DOSADAŠNJIH MJERA POTPORE RAZVOJA

Brojne mjere i različiti institucionalni mehanizmi koji su u dugoročnom periodu korišteni za poticanje ujednačenog razvoja svih dijelova nacionalnog prostora, bile su usmjerene na tri osnovna cilja: demografsku obnovu, ekonomski rast i održivi razvitak te na povećanje životnog standarda i kvalitete života stanovništva. Ti su ciljevi definirani još 2002. godine donošenjem Zakona o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 12/02), a odnose se na „poticanje demografske obnove (opstanak i naseljavanje stanovništva), gospodarski rast i održivi razvitak BPP-a te podizanje životnog standarda stanovništva na BPP-u“.

Ako se ukupna učinkovitost svih do sada implementiranih mjera ocjenjuje temeljem socijalno-ekonomske analize provedene za dugoročno razdoblje, moguće je zaključiti da one nisu polučile očekivane rezultate, kako s aspekta značajnih razvojnih pomaka, tako i s aspekta smanjenja razvojnih divergencija u odnosu na ostali nacionalni prostor. Taj se zaključak temelji na sljedećem:

- Brdsko-planinska područja dugoročno su suočena sa iznadprosječnim gubitkom stanovništva, pri čemu je dinamika smanjenja broja stanovnika na BPP-u brža u odnosu na nacionalni prosjek. Rezultat takvog procesa je i značajno smanjenje gustoće naseljenosti na BPP-u, odnosno pojava „pražnjenja“ prostora koja se također odvija dinamikom bržom od prosjeka za Republiku Hrvatsku;
- Dobna struktura stanovništva na BPP-u dugoročno se pogoršava, s time da je dinamika smanjenja broja stanovnika u najmlađoj skupini (0-19 godina) brža u odnosu na Republiku Hrvatsku. U razdoblju između dva popisna razdoblja povećala se i razlika u vrijednosti indeksa starenja na BPP-u u odnosu na Republiku Hrvatsku sa 17,6 postotnih poena (2001.), na 21,2 postotna poena (2011.), s time da je vrijednost indeksa povećana za 25,8% na BPP-u. Obrazovna struktura stanovništva na BPP-u je poboljšana, međutim udio visokoobrazovanih osoba u radnom kontingentu i dalje je u zadnjoj popisnoj godini bio ispod prosjeka Republike Hrvatske: na BPP-u taj je udio iznosio 15% , a na razini Republike Hrvatske 23%.

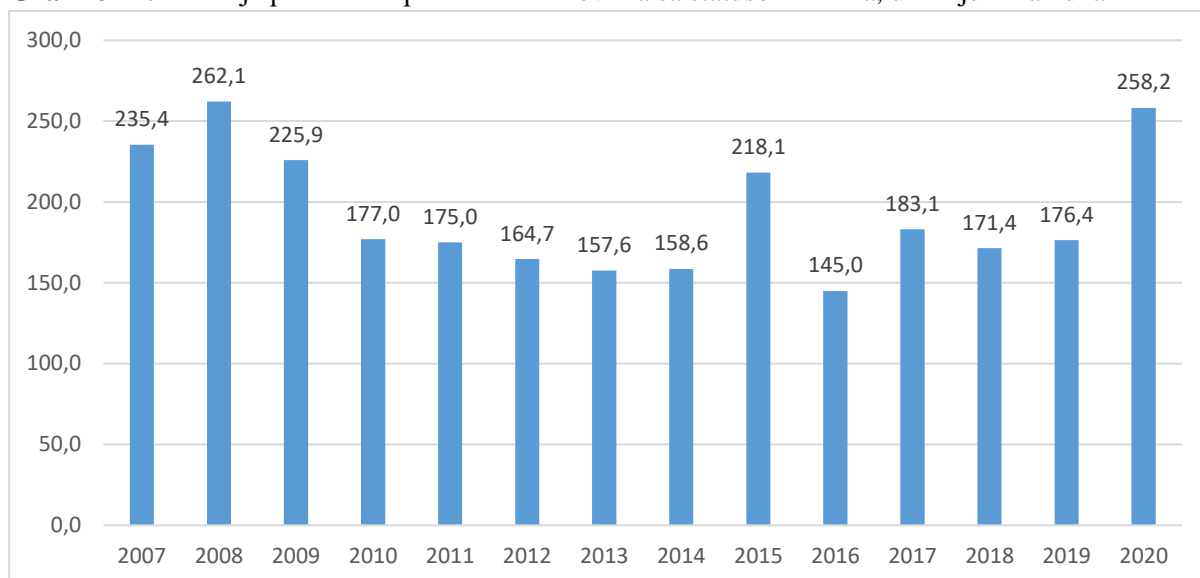
- Na BPP-u dugoročno su prisutni i nepovoljni ekonomski procesi, što potvrđuju i negativne promjene u strukturi aktivnog stanovništva i radnog kontingenta. Dugoročna dinamika kretanja zaposlenosti kao ključnog pokretača ekonomskih i društvenih promjena ukazuje da je na BPP-u došlo do smanjenja obujma ekonomskih i poduzetničkih aktivnosti.
- Iako u razdoblju od 2015. do 2019. godine dolazi do povećanja zaposlenosti i smanjenja nezaposlenosti na BPP-u, ta kretanja u odnosu na Republiku Hrvatsku odvijaju se sporijom dinamikom, što posredno ukazuje na prisutne razvojne neravnoteže i u području gospodarskog rasta i razvoja.
- Također, dugoročna dinamika kretanja zaposlenosti kao ključnog pokretača ekonomskih i društvenih promjena ukazuje da je na BPP-u došlo do smanjenja obujma ekonomskih i poduzetničkih aktivnosti. Donekle su ohrabrujući pokazatelji nakon 2017. godine. Naime, u 2019. godini zabilježen je na BPP-u veći broj zaposlenih u odnosu na 2008. godinu, te takav podatak može ukazivati na oživljavanje ekonomskih aktivnosti na ovim područjima, kao i mogućim pozitivnim efektima dosadašnjeg sustava poticanja razvoja BPP-a.
- Smanjenje broja nezaposlenih osoba u razdoblju od 2015. do 2019. na BPP-u također može ukazivati na pozitivne efekte sustava poticanja razvoja BPP-a, ali je ovaj trend prije svega potrebno promatrati u kontekstu dugoročnog smanjenja potražnje za radom ili nepovoljnih uvjeta rada na BPP-u, te posljedično tome migracijama radno aktivnog stanovništva. Osim toga, a što je u korelaciji sa navedenom neravnotežom na tržištu rada BPP-a, na smanjenje nezaposlenosti utjecale su i već navedene promjene unutar pojedinih demografskih struktura stanovništva i njegovog općeg kretanja.
- Vrijednost ukupno ostvarenog dohotka i proračunskih prihoda u razdoblju od 2006. do 2019. godine na BPP-u nominalno je rasla. Međutim, vrijednosno zaostajanje ostvarenog dohotka po stanovniku na BPP-u, kao i izvornih proračunskih prihoda po stanovniku, u odnosu na nacionalni prosjek, bilo je prisutno tijekom čitavog dugoročnog perioda, počevši od 2006. do 2019. godine te se ne može govoriti o značajnijim pomacima u području životnog standarda stanovništva i financijskih kapaciteta lokanih jedinica.

Svi ovi nalazi upućuju na zaključak da dosadašnji sustav potpora razvoju BPP-a, posebice s aspekta prethodno spomenuta tri ključna cilja u okviru starog Zakona o BPP, nije postigao zadovoljavajuće efekte. Zapravo je u dugoročnom razdoblju došlo do značajnog pogoršanja demografskih kretanja, a ne demografske revitalizacije te su u tom smislu povećane regionalne nejednakosti. Ipak pozitivni pomaci vidljivi su tek u razdoblju između 2015. te 2019. godine. Analogno tome, ostvareni efekti mjera usmjerenih na gospodarski rast i razvoj, ne mogu ocijeniti zadovoljavajućim. Također, ukupnost demografskih i ekonomskih kretanja utjecala je na kupovnu moć i životni standard stanovništva BPP-a te je i u tom pogledu došlo do povećanja razvojnih divergencija između BPP-a i Republike Hrvatske. Dosadašnji sustav poticanja razvoja JLS-ova sa statusom BPP-a prvenstveno se temeljio na kreiranju dodatnog fiskalnog kapaciteta za JLS-ove sa statusom BPP-a i na poticanju većeg životnog standarda građana putem značajnijih poreznih olakšica. Ovakav pristup, međutim, nije u potpunosti u skladu s europskim praksama poticanja razvoja brdsko-planinskih područja, a prema kojima se osim spomenutih područja načina usmjeravanja mjera najčešće provode i proaktivne mjere za

poticanje razvoja specifičnih sektora karakterističnih za brdsko-planinska područja (primjerice, turizam i poljoprivreda) i poticanje ulaganja u infrastrukturu u svrhu rješavanja problema prometne izoliranosti te smanjenja nepovoljnih klimatskih učinaka na konkurentnost i kvalitetu života u brdsko-planinskim područjima, a sve u cilju njihove društveno-ekonomske integracije u nacionalni prostor.

Grafikonom 1. prikazano je kretanje prihoda od pomoći u JLS-ovima sa statusom BPP-a u razdoblju od 2007. do 2020. godine. Ipak, važno je naglasiti da spomenuta područja nisu imala isti razvojni status temeljem indeksa razvijenosti, a tijekom promatranog razdoblja također je došlo i do značajnih promjena u okviru sustava vodoravnog i okomitog fiskalnog izravnjanja te u konačnici i sustava oporezivanja dohotka kao najvažnijeg izvora prihoda JLS-ova. Stoga, promjene u kretanju prihoda od pomoći treba shvatiti uvjetno i s oprezom. Međutim, ostaje činjenica da su JLS-ovi sa statusom BPP-a specifične s obzirom na svoje geomorfološka obilježja te su njihove povećane financijske i razvojne potrebe trajne. U tom kontekstu, može se primijetiti zabrinjavajuća tendencija smanjenja ukupne razine pomoći od 2007. godine. Naime, sasvim je razvidno kako je najznačajniji učinak na takva kretanja imala ekonomsko-financijska kriza, što je karakteristična tendencija za cjelokupnu lokalnu samoupravu. Zanimljivo je da se stanje kratkotrajno poboljšava 2015. godine upravo kada je donošenjem novog Zakona o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/14) završena harmonizacija sustava izdvajanja slabije razvijenih područja temeljem indeksa razvijenosti te je posljedično relevantnim zakonima (Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Zakon o porezu na dohodak i Zakon o porezu na dobit) najveći stupanj poticaja utvrđen za najslabije razvijena potpomognuta područja. Međutim, od 2016. godine razina pomoći vraća se na „krizno razdoblje“. U svakom slučaju može se ustvrditi da je sustav pomoći JLS-ova sa statusom BPP-a u promatranom razdoblju slijedio suprotne trendove u odnosu na ostale JLS-ove, a posebno JLS-ove sa statusom potpomognutih područja u kojima se apsolutni iznos pomoći povećavao, posebno nakon 2014. godine. Zbog sve intenzivnije pomoći u okviru bespovratnih sredstava iz fondova Europske unije u 2020. godini bilježi se značajan porast ukupnih pomoći koji se može očekivati i u narednim godinama.

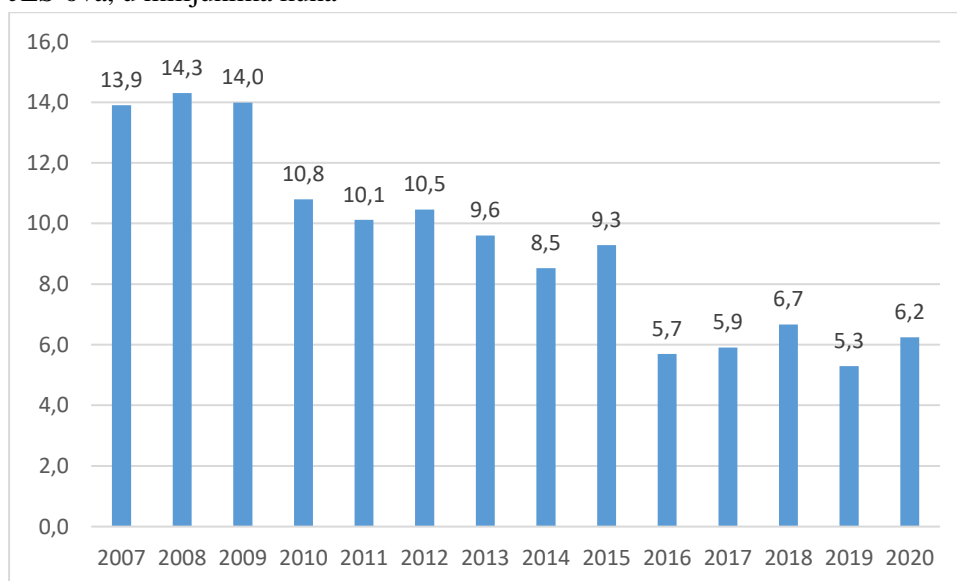
Grafikon 1. Kretanje prihoda od pomoći u JLS-ovima sa statusom BPP-a, u milijunima kuna

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

U prilog prethodno navedenoj tvrdnji govore kretanja udjela primljene pomoći u JLS-ovima sa statusom BPP-a u ukupnim pomoćima svih JLS-ova u promatranom razdoblju. Naime, od 2007. do 2009. godine sustav fiskalnog izravnjanja bio je izrazito povoljan za JLS-ove sa statusom BPP-a. Nastupanjem kriznih godina reducirane su pomoći svim JLS-ovima u Republici Hrvatskoj, a vidljivo je, posebno pomoći u okviru područja BPP-a. Zanimljivo je da je takav trend dodatno naglašen od 2016. godine, dijelom zbog nastavka smanjenja razine pomoći JLS-ovima sa statusom BPP-a, a dijelom zbog značajnog povećanja razine pomoći u ostalim JLS-ovima. Vidljivo je da čak i 2020. godine, relativni udio JLS-ova na području BPP-a (temeljem indeksa razvijenosti 2013. godine) opada.

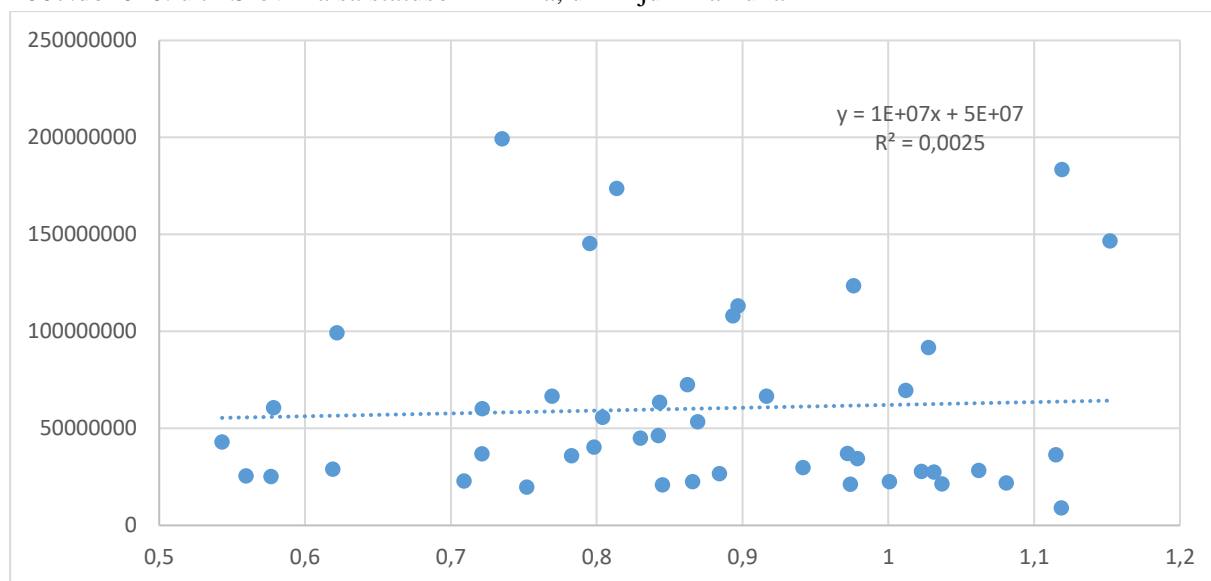
Grafikon 2. Kretanje udjela primljene pomoći JLS-ova sa statusom BPP-a u ukupnim pomoćima svih JLS-ova, u milijunima kuna

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

Također je zanimljivo usporediti odnos ukupnih prihoda od pomoći i vrijednosti indeksa razvijenosti u razdoblju od 2007. do 2020. u JLS-ovima sa statusom BPP-a. Naime, vidljivo je da je relativno veći iznos pomoći pripao razvijenijim JLS-ovima. Iako se broj stanovnika u JLS-ovima sa statusom BPP-a u pravilu kreće na razini oko 10000 stanovnika, ukupni iznos pomoći u principu je usko korelirao s brojem stanovnika. Tako da su najveći (i u pravilu najrazvijeniji JLS-ovi sa statusom BPP-a) primili najveće iznose pomoći (Imotski, Matulji, Buzet, Sinj, Ogulin, Trilj). Stoga, može se zaključiti da sustav pomoći nije u dovoljnoj mjeri uvažavao geografske specifičnosti, već je u većoj mjeri bio određen općim fiskalnim kapacitetom te drugim činiteljima.

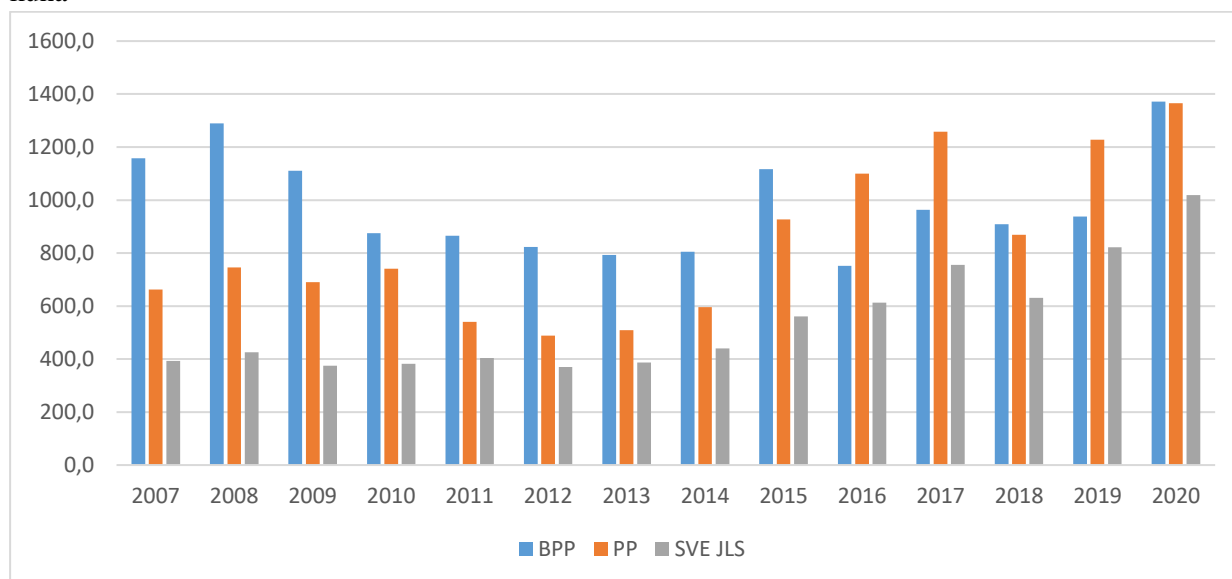
Grafikon 3. Odnos ukupnih prihoda od pomoći i vrijednosti indeksa razvijenosti u razdoblju od 2007.do2020. u JLS-ovima sa statusom BPP-a, u milijunima kuna

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

Grafikon 4. prikazuje usporedbu kretanja prihoda od pomoći po stanovniku u JLS-ovima sa statusom BPP-a, potpomognutim područjima te ukupnim prihodima po glavi stanovnika JLS-ova u promatranom razdoblju. Ovdje se može uočiti ipak ponešto drugačija slika. Naime, JLS-ovi sa statusom BPP-a sve do 2015. godine imali su značajno veće iznose primljene pomoći po stanovniku u odnosu na ostale grupe JLS-ova. Tek od 2016. godine, s iznimkom 2020. godine, uspostavlja se „nova ravnoteža“ gdje su JLS-ovi sa statusom potpomognutih područja u značajno povoljnijem položaju te zatim slijede JLS-ovi sa statusom BPP-a. S obzirom da su analitičke studije potpomognutog područja te brdsko-planinskog područja ukazale da su u prosjeku, JLS-ovi na prostoru BPP-a ipak nešto razvijenije, ovakvo kretanje sustava fiskalnog izravnjanja ima svoje opravdanje. Međutim, problem predstavlja izrazita heterogenost JLS-ova na prostoru BPP-a od kojih neke bilježe visoku razinu razvijenosti, a druge značajno zaostaju u brojnim segmentima. Jednako tako i geografska i prometna izoliranost značajno se razlikuju. Do sada sustav izravnjanja nije u dovoljnoj mjeri poštivao takvu heterogenost te se može pretpostaviti da nije bio dovoljno efikasan.

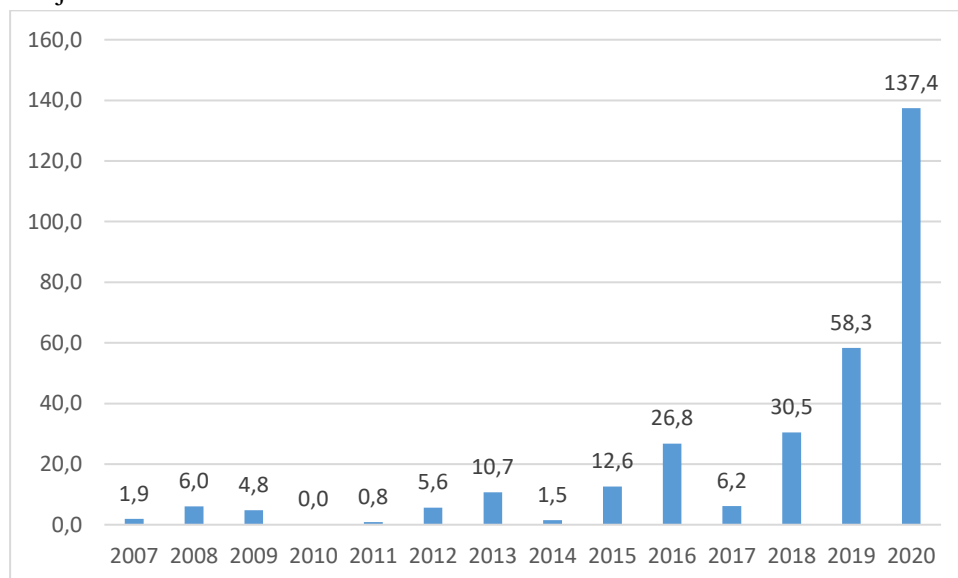
Grafikon 4. Kretanje prihoda od pomoći po stanovniku u JLS-ovima sa statusom BPP-a, u milijunima kuna

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

Kad je riječ o primljenim bespovratnim sredstvima iz fondova Europske unije, može se vidjeti da se radi o relativno niskoj razini pomoći i od male važnosti za proračune JLS-ova na području BPP-a. Tek 2016. te od 2018. godine bilježi se relevantan iznos primljenih sredstava koji je još uvijek skroman u odnosu na ukupan iznos primljenih pomoći.

Grafikon 5. Kretanje prihoda od pomoći iz fondova Europske unije JLS-ovima sa statusom BPP-a, u milijunima kuna

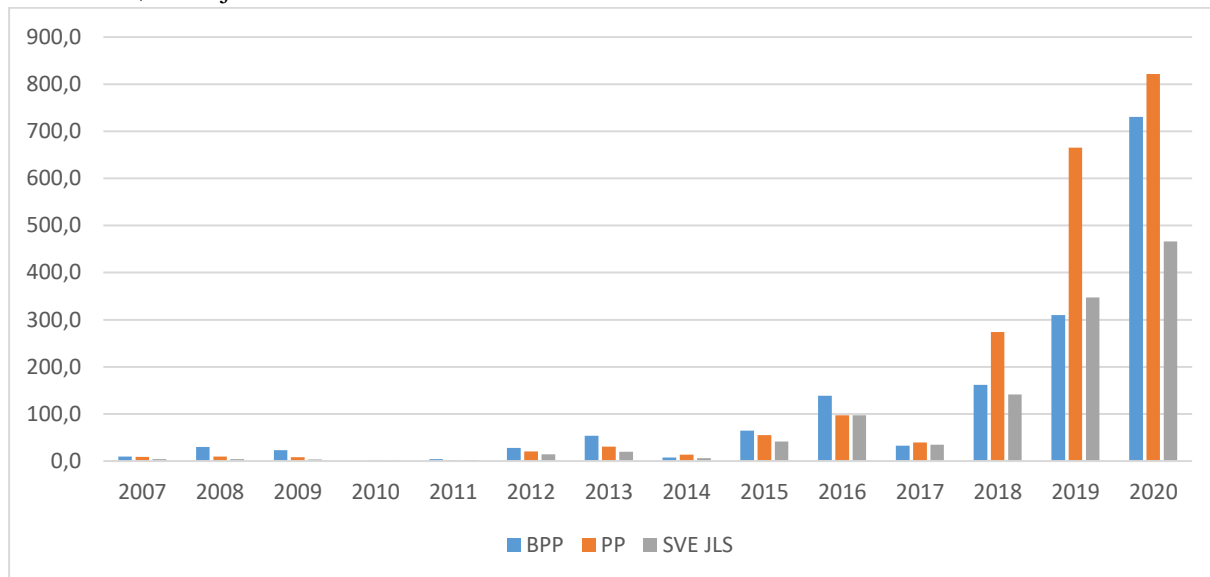

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

Grafikon 6. prikazuje usporedbu kretanja prihoda od pomoći iz fondova Europske unije u JLS-ovima sa statusom BPP-a, potpomognutim područjima te svim JLS-ovima Republike Hrvatske po stanovniku. Vidljivo je da sve do 2017. godine JLS-ovi sa statusom BPP-a bilježe iznadprosječne vrijednosti primljenih sredstava Europske unije po glavi stanovnika. Dakle, i u

ovom segmentu kretanje prihoda od pomoći slijedi trend koji se odnosi na zapažanja o ukupnoj negativnoj dinamici prihoda od pomoći u odnosu na ostale JLS-ove.

Grafikon 6. Kretanje prihoda od pomoći iz fondova Europske unije u JLS-ovima sa statusom BPP-a po stanovniku, u milijunima kuna

Izvor: Baza podataka Ministarstva financija

Za zaključiti je da iako negativna demografska i gospodarska kretanja ukazuju da dosadašnji sustav poticanja razvoja nije dao rezultate, ipak je korisno provesti empirijsku analizu međuovisnosti kretanja pomoći te ostalih relevantnih demografskih i gospodarskih varijabli. Rezultati panel regresijske analize s fiksnim učincima (koji naglašavaju učinke promjena u vremenu) izvršene temeljem dostupnih podataka prikazani su u nastavku. Ispituje se učinak pomoći na varijable dohotka, izvornih proračunskih prihoda, kretanja stanovništva te stope nezaposlenosti u razdoblju od 2007. do 2017. godine. Panel regresijska analiza izvršena je na uzorku svih JLS-ova te posebno na uzorku JLS-ova sa statusom BPP-a. U Tablici 2 prikazani su rezultati analize.

Tablica 2. Panel regresijska analiza učinaka pomoći

	Uzorak: JLS-ovi sa statusom BPP-a		Uzorak: Svi JLS-ovi	
Zavisna varijabla:	Nezavisna varijabla	R ²	Nezavisna varijabla	R ²
	Pomoći per capita		Pomoći per capita	
Dohodak per capita	0,01* (1,77)	0,007	0,028*** (18,16)	0,06
Izvorni proračunski prihodi per capita	0,012 (0,65)	0,0001	0,038*** (9,52)	0,02
Broj stanovnika	-0,004 (-1,38)	0,004	-0,014*** (-14,34)	0,04
Stopa nezaposlenosti	-0,012*** (-5,96)	0,07	-0,01*** (-20,75)	0,07

Izvor: Izračun temeljem podataka Ministarstva financija i DZS-a

Rezultati panel regresijske analize JLS-ova sa statusom BPP-a ukazuju na vrlo skromno, ali pozitivno djelovanje pomoći na ostvareni dohodak lokalnog stanovništva. S obzirom da su sve varijable (osim stope nezaposlenosti) izražene u logaritmicima, koeficijente možemo promatrati kao postotne promjene zavisne varijable u odnosu na postotno povećanje pomoći. Rezultati pokazuju da povećanje primljene pomoći za 1% povećava dohodak po glavi stanovnika tek za 0,01%. Osim toga, rezultati su na rubu statističke signifikantnosti gdje je vjerojatnost pogrešnog zaključka na razini od 7% (p-vrijednost). Također, stupanj objašnjenja kretanja varijance dohotka kretanjem pomoći je ispod 1%! Također, ne pokazuje se statistički značajan odnos kretanja pomoći s kretanjem izvornih proračunskih prihoda po glavi stanovnika te s brojem stanovnika. Ipak, pokazuje se da pomoći, također u zanemarivom obimu, utječu na smanjenje nezaposlenosti (objašnjavaju 7% promjene stope nezaposlenosti).

Dakle, iako se vidi da primljene pomoći imaju pozitivne gospodarske učinke, može se zaključiti da su takvi učinci zanemarivi te da gospodarski razvoj te demografska kretanja BPP-a ovise o drugim činiteljima. Može se ustvrditi da pozitivni učinci pomoći nisu bili dovoljni da bi zaustavili negativna demografska kretanja. Drugim riječima, može se zaključiti da su učinci pomoći na relevantne varijable izrazito neefikasni (temeljem izračuna koeficijenata) te niski (s obzirom na R²). Kada se usporede regresijski rezultati za sve JLS-ove nameće se zaključak da je uloga pomoći u ostalim JLS-ovima bitno značajnija, iako je po svojim rezultatima još uvijek izrazito skromna.

Zaključno, kada je riječ o dosadašnjim učincima pomoći na brdsko-planinskim područjima mogu se izdvojiti i sljedeća zapažanja:

- Iznos primljenih pomoći smanjuje se u apsolutnom i relativnom smislu već od 2008. godine, a posebno je naglašeno u vrijeme ekonomsko-financijske krize te poslije 2016. godine. Ipak, može se uočiti naglašeno povećanje pomoći temeljem primitka bespovratnih sredstava iz fondova Europske unije od 2020. godine. Imajući u vidu značajno smanjenje pomoći tijekom ekonomsko-financijske krize, možemo ustvrditi da sustav pomoći nije bio dovoljno izdašan

da zaustavi nepovoljna demografska i gospodarska kretanja u dugom roku, međutim od 2015. godine ipak su vidljiva pozitivna gospodarska kretanja koje možemo pripisati uzlaznom gospodarskom ciklusu, ali i relativnom povećanju pomoći što je doprinijelo stabilizaciji lokalnih gospodarstava;

- Posebno je nepovoljno značajno smanjenje tijekom ekonomsko-financijske krize s obzirom na osjetljiviju gospodarsku strukturu JLS-ova na području BPP-a, povećane i nepredvidive troškove zbog nepovoljnih geografskih te klimatskih uvjeta te veće ovisnosti proračuna o transferima središnje države; stoga je posebno značajno voditi računa o potencijalno asimetričnom negativnom učinku na ranjiva gospodarstva JLS-ova sa statusom BPP-a te voditi računa o aktivnijoj javnoj intervenciji u odnosu na prethodnu ekonomsko-financijsku krizu;
- Iznosi primljene pomoći JLS-ovima sa statusom BPP-a iz izvora fondova Europske unije značajno se povećava od 2013. godine i u relativnom i u apsolutnom smislu. Međutim, od 2017. godine povećava se iznos primljenih pomoći po stanovniku, ali se smanjuje relativni iznos pomoći fondova Europske unije za brdsko-planinska područja u odnosu na potpomognuta područja i ostale JLS-ove u Republici Hrvatskoj.

Empirijska analiza pokazuje da je dosadašnji sustav poticanja razvoja pomoćima središnje države i fondova Europske unije nije bio dovoljno efikasan te izdašan da bi zaustavio te preokrenuo dugoročne negativne gospodarske i demografske trendove; štoviše, pokazuje se da je upravo sustav pomoći na BPP-u polučio najslabije rezultate. Međutim, od 2015. godine vidljivo je uravnoteženje lokalnih gospodarskih kretanja.

4. KONCEPTUALNA POLAZIŠTA ZA IZRADU PROGRAMA I CILJEVI PROGRAMA

U okviru ovog poglavlja ukratko se elaborira konceptualni okvir izrade i provedbe Programa te su sukladno tome definirani i razrađeni pristupi i načini njegova ostvarenja.

4.1. KONCEPTUALNI OKVIR

Konceptualni okvir Programa poticanja razvoja brdsko-planinskih područja za razdoblje od 2022. do 2025. godine čine sljedeći elementi:

- Zakonodavni, strateški i institucionalni okvir kao ključno polazište izrade Programa;
- Ocjena učinaka dosadašnjih mjera potpore razvoju BPP-a prema starom obuhvatu i analizi razvojnog položaja BPP-a prema novom obuhvatu i razvrstavanju u razvojne skupine;
- Prijedlozi i zaključci članova Radne skupine zadužene za izradu Programa.

Komponente zakonodavnog, strateškog i institucionalnog okvira posebno su važne za definiranje ciljeva Programa, kao i oblikovanje mjera i aktivnosti za njegovu provedbu. Osnovne komponente zakonodavnog, strateškog i institucionalnog okvira iz kojeg proizlaze obveze i struktura izrade Programa, detaljno su opisane u drugom poglavlju. Uz već navedene ključne zakone, Zakon o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 118/18 i Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 147/14, 123/17, 118/18) i strateške akte (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030., Program Vlade RH 2020.-2024. i Provedbeni program MRRFEU za razdoblje od 2021. do 2024.) potrebno je s aspekta konceptualnog okvira izrade Programa istaknuti i Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17). Navedeni Zakon definira hijerarhijski sustav pojedinih strateških akata s obzirom na vremensku dimenziju, odnosno rok na koji se oni izrađuju, donose i provode kao i njihov položaj u odnosu na druge strateške akte. Prema odredbama navedenog Zakona, Program razvoja brdsko-planinskih područja je kratkoročni akt⁶ strateškog planiranja od nacionalnog značaja.

Definiranje ciljeva, mjera i aktivnosti Programa potrebno je također promišljati i temeljem nalaza detaljno istraženih dugoročnih obilježja BPP-a, odnosno demografskih procesa te ekonomskih, socijalnih i fiskalnih kretanja. Kao što je već prethodno objašnjeno, dugoročna obilježja BPP-a analizirana su i argumentirana na osnovu starog obuhvata BPP-a koji je vrijedio do početka 2019. godine. Istraživanje konjunktornih kretanja na području BPP-a prema novom obuhvatu i razvrstavanju u razvojne skupine, osim demografskih, ekonomskih te fiskalnih i socijalnih kapaciteta, obuhvatilo je i poduzetničke i obrtničke kapacitete pojedinih skupina BPP-a, stoga dobiveni nalazi ove analize također predstavljaju važno polazište za izradu Programa, odnosno definiranje i razradu njegovih mjera i aktivnosti.

⁶ Prema spomenutom Zakonu, kratkoročni akti donose se za razdoblje od 1 do 5 godina

Osim MRRFEU-a, u izradi Programa sudjelovali su predstavnici JLS-a sa statusom BPP-a te predstavnici tijela državne uprave, a koji su kao članovi Radne skupine svojim prijedlozima, sugestijama i komentarima doprinijeli oblikovanju konačnog prijedloga Programa razvoja brdsko-planinskih područja za razdoblje 2022.-2025.

4.2. CILJEVI PROGRAMA

S obzirom na prethodno iznesena polazišta Programa, prilikom definiranja njegovih osnovnih ciljeva nužno je uvažiti relevantne zakonodavno-strateške odrednice i smjernice, zatim nalaze cjelovitih analitičkih podloga te prijedloge svih dionika koji su bili uključeni u proces izrade Programa.

Jednako tako, prilikom definiranja ciljeva, važno je imati u vidu da Program, kao kratkoročni provedbeni akt strateškog planiranja, mora biti u funkciji ostvarenja već postavljenih strateških ciljeva od nacionalnog značaja na višim upravljačkim razinama (Tablica 3.).

Tablica 3. Doprinos ciljeva Programa razvoja BPP 2022.-2025. ostvarenju povezanih ciljeva više strateške razine

STRATEŠKI CILJEVI NA NACIONALNOJ RAZINI	
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine	Ravnomjerni regionalni razvoj
	Razvoj potpomognutih područja i brdsko-planinskih područja
Program Vlade RH 2020.–2024.	Perspektivna budućnost
	Gospodarski oporavak i poslovno okruženje
STRATEŠKI CILJEVI POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA	
Provedbeni program MRRFEU za razdoblje od 2021. do 2024.	Ravnomjieran razvoj svih područja Hrvatske
	Društveni i gospodarski razvoj brdsko-planinskih područja
OPĆI CILJ POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA	
Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske	Pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, u skladu s načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućiti jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitog razvojnog potencijala

POSEBNI CILJ POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA	
Zakon o brdsko-planinskim područjima	Cilj upravljanja razvojem brdsko-planinskih područja je pridonijeti njihovu gospodarskom i svekolikom razvoju u skladu s njihovim posebnostima i načelima zakona kojim se uređuje regionalni razvoj Republike Hrvatske.
STRATEŠKI CILJEVI PROGRAMA RAZVOJA BRDSKO-PLANINSKIH PODRUČJA ZA RAZDOBLJE 2022.-2025.	

Rezimirajući ključne elemente koji se moraju uzeti u obzir pri izradi ovog Programa, a posebno rezultate dobivene analizom dugoročnih i kratkoročnih razvojnih kretanja na BPP-u, može se zaključiti kako su za poticanje razvoja BPP-a u razdoblju od 2022. do 2025. godine prioriteta sljedeća područja: **stvaranje uvjeta za značajno povećanje zaposlenosti, usporavanje i zaustavljanje daljnjeg demografskog praznjenja na području JLS-ova sa statusom BPP-a te na ublažavanje specifičnih geomorfoloških, klimatskih i prometnih razvojnih ograničenja.** Sukladno tome, u sljedećoj tablici definirani su strateški ciljevi Programa.

Tablica 4. Ciljevi Programa razvoja BPP-a 2022.-2025.

CILJ 1.	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
CILJ 2.	DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA
CILJ 3.	UBLAŽAVANJE SPECIFIČNIH GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA

Povećanje zaposlenosti, demografska revitalizacija i ublažavanje specifičnih ograničenja za razvoj BPP-a međusobno su povezani i visoko korelirani procesi pa se time nameću i kao ciljevi poticanja razvoja BPP-a. Oni ukazuju na prioriteta područja djelovanja javnih politika koje su usmjerene na BPP kao specifične prostore koje obilježavaju slični razvojni problemi kao i ostalim regionalnim dijelovima Hrvatske, ali puno izraženijeg intenziteta. Iako su i dosadašnje mjere poticanja razvoja djelomično bile usmjerene na povećanje zaposlenosti te demografsku revitalizaciju, izostale su značajnije mjere prevladavanja prometne izoliranosti, nepovoljnih klimatskih te drugih prirodnih okolnosti i čimbenika koji otežavaju uvjete življenja i poslovanja na prostoru BPP-a.

Cilj 1. Povećanje zaposlenosti ključna je i nužna pretpostavka ekonomske i socijalne revitalizacija te jačanja fiskalnih kapaciteta JLS-ova, kao i povećanja kvalitete života stanovništva na BPP-u. S obzirom na postojeće slabosti lokalnog poduzetništva i obrtništva, povećanje zaposlenosti potrebno je prvenstveno poticati mjerama usmjerenim na otvaranje novih radnih mjesta u ovim sektorima te u djelatnostima karakterističnim za BPP, s obzirom na osobitosti prostora te ljudskih i prirodnih resursa. Osim mjera usmjerenih na direktno poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja, povećanje zaposlenosti moguće je ostvariti i izgradnjom nužne poduzetničke i društvene infrastrukture, a naročito razvojem specifičnih

znanja i vještina, kao što su ona potrebna za uspješnu pripremu i provedbu projekata sufinanciranih iz različitih fondova Europske unije namijenjenih smanjenju regionalnih nejednakosti. Učinci ostvarenja ovog cilja očekuju se u povećanju ekonomskih, socijalnih, fiskalnih i demografskih kapaciteta BPP-a te smanjenju regionalne neravnoteže u odnosu na ostala specifična područja Republike Hrvatske.

Cilj 2. Demografska revitalizacija usmjerena je na postupno zaustavljanje i okretanje izrazito nepovoljnih demografskih trendova koji su već dulje vremensko razdoblje prisutni na BPP-u te su stoga postali glavnim ograničavajućim čimbenikom njihovog budućeg razvoja i osiguravanja društvenog i gospodarskog prosperiteta. Naime, negativni demografski procesi, iako su prisutni na čitavom prostoru Republike Hrvatske, na područjima JLS-ova sa statusom BPP-a poprimaju dramatične vrijednosti i dinamiku. To je dovelo do infleksije u uzročno-posljedičnoj vezi između demografskih i ekonomskih kretanja, na način da su negativna demografska kretanja prije bila posljedica ekonomske deprivacije BPP-a, a danas sve više postaju uzrokom njihove ekonomske stagnacije i propadanja. O tome svjedoči ubrzano „pražnjenje“ BPP-a iz kojih prvenstveno migriraju mladi ljudi, a ostaje sve starije stanovništvo. Međutim, ublažavanje ovih negativnih kretanja nije nimalo lagan zadatak, bez obzira na kojoj se razini provode određene demografske mjere, budući da zadržavanje i povrat mlađeg, radno sposobnog i ekonomski aktivnog stanovništva istovremeno uvjetuje i traži pozitivne gospodarske pomake. Navedeno, u praktičnom smislu, zahtijeva komplementarnost provedbe mjera koje su u funkciji ostvarenja ostala dva cilja s mjerama demografske revitalizacije čitavog obuhvata BPP-a. Osim toga, zbog izrazitih disproporcija u strukturnim obilježjima stanovništva na BPP-u, nužno je kreirati primjerene razvojne mjere za sve skupine stanovništva, kako one važne za demografski rast i razvoj i reprodukciju radnog kontingenta, tako i mjere neophodne za unaprjeđenje različitih aspekata kvalitete života starijeg stanovništva. Iz navedenog proizlazi da se očekivani učinci ostvarenja ovog cilja primarno odnose na usporavanje izrazito negativnih demografskih kretanja u pogledu brojnosti i strukturnih obilježja stanovništva na BPP-u. U okviru sveukupne hijerarhije ciljeva regionalnog razvoja i regionalne politike, ostvarenje ovog cilja doprinijet će smanjenju razvojnih nejednakosti na prostoru Republike Hrvatske.

Cilj 3. Ublažavanje specifičnih geomorfoloških, klimatskih i prometnih ograničenja direktno ukazuje na specifičnosti i osjetljivost BPP-a. Tako se u članku 7. Zakona navodi da se „pod brdsko-planinskim područjima podrazumijevaju područja čija nadmorska visina, nagib, vertikalna raščlanjenost terena te njima uvjetovane pedološke, klimatske i druge prirodne osobitosti predstavljaju otežane uvjete za život i rad stanovnika“. Iz ovoga se nameće zaključak da politike usmjerene na poticanje razvoja BPP-a nužno imaju za cilj i ublažavanje navedenih teškoća kako bi se smanjio njihov nepovoljni utjecaj na gospodarske djelatnosti i na kvalitetu života stanovništva. Smanjenjem negativnih eksternalija koje proizlaze iz prirodnih, klimatskih i prometnih ograničenja ujedno se doprinosi stvaranju povoljnih uvjeta poslovanja i uvjeta za podizanje standarda življenja. Mjere koje su u funkciji realizacije ovog cilja odnose se na različite poticaje infrastrukturnih kapitalnih ulaganja i sufinanciranja radi ublažavanja primjerice prometnih ili komunikacijskih ograničenja, kao i otežanih klimatskih uvjeta. Mjere su također usmjerene na smanjivanje troškova poduzetnika i stanovništva koji su direktno povezani s specifičnim ograničenjima poslovanja i života na BPP-u. Direktni učinci ovog cilja

očekuju se u području razvoja i unaprjeđenja kvalitete dijela javnih usluga BPP-a kao što su prometna, komunikacijska, poduzetnička ili komunalna infrastruktura. Indirektni učinci, zbog već navedenih razloga, očekuju se kroz doprinos realizaciji prva dva cilja.

Iako ovdje definirana kao tri, međusobno povezana strateška cilja Programa razvoja brdsko-planinskih područja, s obzirom na analizom dokazane korelacijske odnose između demografskih i ekonomskih komponenti, opravdano je smatrati da buduća poticanja razvoja BPP-a s obzirom na intenzitet potpora, primarno treba usmjeriti na otvaranje novih radnih mjesta kroz jačanje i razvoj lokalnog poduzetništva i obrtništva. Mjere koje su usmjerene ostvarivanju cilja 1. generirat će višestruko pozitivnim efektima gospodarske i demografske revitalizacije JLS-ova na BPP-u, kao i jačanjem njihovih fiskalnih kapaciteta koji su pretpostavka podizanja standarda i dostupnosti lokalnih javnih usluga, a samim time i kvalitete života lokalnog stanovništva. Zbog toga ova tri cilja treba promatrati kao komplementarne (sukladne) ciljeve politike regionalnog razvoja kod kojih uspješnost mjera i aktivnosti usmjerenih na realizaciju svakog cilja pojedinačno, istovremeno doprinosi ostvarenju ostala dva cilja.

5. MJERE I AKTIVNOSTI

U ovom su poglavlju predložene i obrazložene moguće mjere za ostvarenje postavljenih ciljeva Programa te su prikazane i ukratko opisane grupe aktivnosti i projekata koje podrazumijevaju provedbu mjera Programa.

5.1. MJERE PROGRAMA

U članku 15. Zakona o brdsko planinskim područjima⁷, definirano je šest skupina poticajnih mjera: demografske, gospodarske, fiskalne, socijalne, mjere jačanja administrativnih kapaciteta za učinkovit i održiv razvoj BPP-a te mjere za provedbu programa integriranih teritorijalnih ulaganja. Ovako definirane skupine mjera predstavljaju polazište za oblikovanje konkretnih, pojedinačnih mjera, te grupa aktivnosti i projekata koje su pretpostavka za uspješnu provedbu i realizaciju ciljeva Programa: **povećanje zaposlenosti, demografska revitalizacija i ublažavanje specifičnih geomorfoloških, klimatskih i prometnih ograničenja**. S obzirom da se radi o Programu čija će se provedba detaljno aktivirati kroz Godišnji plan provedbe Programa, ne samo na razini MRRFEU-a, već i svih drugih nadležnih institucija i tijela zaduženih za teritorijalni razvoj Republike Hrvatske, prijedlog mjera te grupa aktivnosti i projekata postavljen je prema kriteriju šireg obuhvata. Time se osigurava fleksibilnost u provedbi Programa, kako s aspekta pozivnih natječaja i mogućnosti apliciranja od strane JLS-ova na BPP-u, tako i s aspekta intenziteta potpora u provođenju pojedinih mjera i prema pojedinim skupinama JLS-ova sa statusom BPP-a i njihovim razvojnim prioritetima. Također treba napomenuti da, budući će mjere ovog Programa provoditi tijela državne uprave u skladu sa svojim provedbenim programima, Godišnjim planom provedbe programa, te osiguranim sredstvima, nositelji provedbe i izvori financiranja nisu specificirani u okviru prijedloga pojedinih mjera. Oni će biti definirani Godišnjim planom provedbe Programa. Prilikom izrade Godišnjeg plana provedbe Programa sva tijela državne uprave dužna su sve mjere iz svoje nadležnosti planirati u okviru svojih limita ukupnih rashoda te mjere za koje nije moguće osigurati sredstva odgoditi za buduće razdoblje. JLS-ovi kao nositelji razvoja svog područja dužni su sukladno svojim financijskim mogućnostima u svojim planovima predvidjeti mjere i aktivnosti koje doprinose ispunjenju ciljeva Programa.

Predložene mjere i aktivnosti izravno su usmjereni na ostvarenje definiranih ciljeva Programa, a neizravno će njihov budući višestruki učinak pridonijeti ostvarivanju ciljeva strateških dokumenata više razine koji dijelom ovise o učinkovitosti sveukupne politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Na taj način predložene programske mjere, kao i pripadajuće specifične aktivnosti i projekti koji vode ka njihovoj realizaciji, zajedno čine međusobno povezani provedbeni mehanizam integriran u hijerarhijsku strukturu relevantnih ciljeva, prioriteta i mjera, a koji su definirani već usvojenim strateškim aktima nadređenih upravljačkih razina.

⁷ Zakon o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 118/18),

Uzimajući u obzir izloženost Hrvatske utjecajima klimatskih promjena, radit će se na provođenju javnih politika usmjerenih na očuvanje bioraznolikosti i povećanje prirodnog kapitala, prostornih resursa, osnaživanje niskougljičnog rasta i djelotvorno upravljanje resursima radi smanjivanja rizika za okoliš i povećanja otpornosti na klimatske promjene te dekarbonizaciju energetske sustava i obnovu zgrada u cilju postizanja energetske učinkovitosti. Vodeći računa o potrebnim ulaganjima za postizanje ciljeva do 2030. godine, a radi postizanja klimatske neutralnosti u 2050. godini bit će potrebna znatna sredstva, a održivo financiranje imat će ključnu ulogu u realizaciji i odabiru ulaganja.

Ulagat će se u razvoj kapaciteta lokalne zajednice da se može nositi s izazovima klimatskih promjena i da može usmjeravati politike i aktivnosti na jačanje otpornosti na klimatske promjene i na smanjenju emisije stakleničkih plinova.

Sektori koji se smatraju osobito osjetljivima na klimatske promjene jesu vodno gospodarstvo, poljoprivreda, šumarstvo, energetika i turizam, a ugroženi su i bioraznolikost, prirodni kopneni i morski ekosustavi, obalna i urbana područja te zdravlje ljudi.

U kontekstu smanjenja rizika od katastrofa uzrokovanih prirodnim prijetnjama nužno je ulagati u izradu dokumenata baziranih na znanstvenim spoznajama poput procjena rizika i dokumenata prostornog uređenja, podizanje svijesti, izgradnju protupožarnih putova, zaštitu i održavanje izvora vode, očuvanje i upravljanje šumama, jačanje infrastrukture te osiguravanje mjera nadzora. Pažnju treba posvetiti i jačanju sposobnosti sudionika civilne zaštite kroz smanjenje vremena reakcije, modernizaciju tehnike, nabavu vozila, instrumenata i uređaja za zaštitu i spašavanje, medicinske opreme te upotrebu digitalnih tehnologija. Poseban naglasak stavit će se na očuvanje i unaprjeđenje upravljanja postojećim zaštićenim područjima. S obzirom na sve veće pritiske na okoliš (biološke, fizičke te pritiske opasnim tvarima, otpadom), posebna pažnja usmjerit će se na prepoznavanje pojedinih vrijednih područja, kako bi se izradile smjernice za njihovu zaštitu.

Zaštita okoliša na brdsko-planinskom području poticat će se kroz korištenje alternativnih goriva i pametnih tehnologija, adekvatnim gospodarenjem otpadom, poticanjem energetske i ekološke održivih proizvodnih procesa, tranzicijom prema energetski učinkovitijim i za okoliš povoljnijim oblicima prijevoza te korištenjem informacijsko-telekomunikacijske tehnologije zbog smanjivanja fizičkog prometa gdje god je to moguće (rad kod kuće, internetska trgovina, obavljanje poslova s javnom upravom, prostorno planiranje, telemedicina i sl.).

Upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode nužno je unaprijediti kroz standardizaciju poslovnih procesa, razvoj posjetiteljske infrastrukture i uvođenje energetske učinkovitih tehnologija. Također će se posebna pažnja usmjeriti prema očuvanju ostalih zaštićenih područja u okviru mreže Natura 2000.

Prilikom provedbe mjera iz Program posebna pozornost obratit će se na opće ciljeve Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu a) smanjiti ranjivost prirodnih sustava i društva na negativne utjecaje klimatskih promjena, kao i b) jačanje otpornosti i sposobnosti oporavka od tih utjecaja i c) iskorištavanje potencijalnih pozitivnih učinaka klimatskih promjena.

Također će se voditi za ciljem Strategije niskougličnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu o značajnom smanjenju emisija stakleničkih plinova i stvaranja pretpostavki za postizanje klimatski neutralne Hrvatske.

U nastavku se iznosi prikaz i kratki opis predloženih mjera.

Tablica 5. Ciljevi i mjere Programa poticanja razvoja brdsko-planinskih područja

CILJ 1.	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
Mjera 1.1.	RAZVOJ LOKALNOG PODUZETNIŠTVA I OBRTNIŠTVA
Područje djelovanja prema Zakonu ⁸	Gospodarska mjera; demografska mjera
Ishodi	Povećanje ukupne zaposlenosti Porast broja poduzetnika i obrtnika Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna Povećanje radno aktivnog stanovništva
Mjera 1.2.	RAZVOJ SPECIFIČNIH DJELATNOSTI
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; demografska mjera
Ishodi	Povećanje zaposlenosti Porast broja poduzetnika i obrtnika Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna Povećanje radno aktivnog stanovništva
Mjera 1.3.	VEĆA APSORPCIJA EU FONDOVA
Područje djelovanja prema Zakonu	Jačanje administrativnih kapaciteta JLS-ova
Ishodi	Povećanje zaposlenosti Porast broja poduzetnika i obrtnika Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna
Mjera 1.4.	JAČANJE LJUDSKIH POTENCIJALA NA LOKALNOJ RAZINI
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; demografska mjera
Ishodi	Povećanje obrazovne radno aktivne populacije Povećanje razine sudjelovanja u cjeloživotnim programima

⁸ Odgovarajuća skupina mjera definirana Zakonom o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine broj 118/18, članak 15)

	Smanjenje sektorske neravnoteže ponude i potražnje tržišta rada Porast zaposlenosti socijalno ugroženih skupina
Mjera 1.5.	JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA LOKALNIH ZAJEDNICA
Područje djelovanja prama Zakonu	Jačanje institucionalnog i administrativnog kapaciteta; fiskalna mjera
Ishodi	Povećanje standarda javnih usluga Poboljšanje poslovnog okruženja te inovacijskih kapaciteta lokalne zajednice

CILJ 2.	DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA
Mjera 2.1.	POVEĆANJE I ZADRŽAVANJE MLADOG STANOVNIŠTVA
Područje djelovanja prama Zakonu	Demografska mjera, socijalna mjera, gospodarska mjera
Ishodi	Povećanje broja mladog stanovništva Povećanje odgojno-obrazovnih mogućnosti za mlade Povećanje broja sadržaja za mlade Veća zastupljenost mladih u aktivnostima razvoja lokalne zajednice
Mjera 2.2.	DOSELJAVANJE I ZADRŽAVANJE RADNO SPOSOBNOG I RADNO AKTIVNOG STANOVNIŠTVA
Područje djelovanja prama Zakonu	Demografska mjera i socijalna mjera
Ishodi	Povećanje broja radno aktivnog i radno sposobnog stanovništva Povećanje broja kućanstava Smanjenje negativnih stopa prirodnog i migracijskog kretanja stanovništva
Mjera 2.3.	POVEĆANJE KVALITETE ŽIVOTA RANJIVIH DRUŠTVENIH SKUPINA U BRDSKO - PLANINSKIM PODRUČJIMA
Područje djelovanja prama Zakonu	Socijalna mjera i gospodarska mjera
Ishodi	Povećanje broja dostupnih socijalnih usluga za ranjive društvene skupine Veća participacija ranjivih društvenih skupina u aktivnostima lokalne zajednice
CILJ 3.	UBLAŽAVANJE SPECIFIČNIH GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA

Mjera 3.1.	UBLAŽAVANJE PROMETNIH, KOMUNIKACIJSKIH TE INFRASTRUKTURNIH OGRANIČENJA
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; Demografska mjera, Socijalna mjera; provedba integriranih teritorijalnih ulaganja
Ishodi	Povećanje prometne dostupnosti Povećanje kapaciteta prometne, komunalne i gospodarske infrastrukture
Mjera 3.2.	UBLAŽAVANJE EKONOMSKO-SOCIJALNIH POSLJEDICA GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; Demografska mjera; Socijalna mjera
Ishodi	Smanjenje troškova poslovanja poduzetnika Povećanje raspoloživog dohotka stanovništva

Mjera 1.1. Razvoj lokalnog poduzetništva i obrtništva direktno je usmjerena na ublažavanje dugoročno niske razine zaposlenosti na BPP-u, ali i postepenog zaustavljanja izrazito negativnih demografskih kretanja, kako s gledišta brojnosti stanovništva, tako i njegove nepovoljne obrazovne i dobne strukture te radno aktivnog kontingenta. Zbog toga se ishodi ove mjere odnose na područje gospodarskih i demografskih grupa mjera, prema Zakonom navedenoj podjeli⁹. Struktura radnog kontingenta i aktivnog stanovništva jedan je od ključnih činitelja obujma ekonomije na nekom području, naročito ako se radi o pretežito radno-intenzivnim djelatnostima. Zbog toga su, očekivano, negativne promjene u strukturi aktivnog stanovništva i radnog kontingenta na BPP-u rezultirale i smanjenjem obujma poduzetničkih aktivnosti i ekonomije. No, kao što je u analizi dokazano, s obzirom na visoku razinu korelacije stupanja zaposlenosti i demografskih kretanja, u dugom vremenskom periodu zaposlenost, odnosno nezaposlenost, ključno determinira brojnost i strukturu stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a, bez obzira u kojoj se oni razvojnoj skupini temeljem novog obuhvata nalaze. Drugim riječima kretanje zaposlenosti (nezaposlenosti) najznačajnija je odrednica demografskih kretanja. Upravo ta činjenica ukazuje na nužnost koncentracije svih oblika poticanja od strane nositelja regionalnog razvoja i regionalne politike u aktivnosti i projekte koji će u relativno kratkom roku dovesti do jačanja poduzetništva i obrtništva. Aktivnosti i projekti koji će rezultirati osnaživanjem poduzetničkog i obrtničkog sektora odnose se prvenstveno na stvaranje potrebnih preduvjeta za realizaciju poduzetničkih i obrtničkih inicijativa, poticanje zapošljavanja u postojećim i novim tvrtkama i obrtima, usmjeravanje poduzetnika i obrtnika na interno i eksterno umrežavanje i okrupnjavanje, te jačanje kapitalne i tehnološke opremljenosti rada u poduzetništvu i obrtništvu na BPP-u.

⁹ Odgovarajuća skupina mjera definirana Zakonom o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine broj 118/18, članak 15)

Mjera 1.2. Razvoj specifičnih djelatnosti usmjerena je na jačanje tradicionalnih aktivnosti BPP-a, temeljenih na postojećoj resursnoj osnovici, ali i prirodnim i ekološkim posebnostima ovih područja. Imajući u vidu specifičnosti gospodarske strukture BPP-a, Zakon¹⁰ propisuje da Republika Hrvatska podupire djelatnosti koje su od važnosti za gospodarski razvoj brdsko-planinskih područja. Pri tom se ističu sljedeće djelatnosti: drvoprerađivačka industrija i proizvodnja, prikladna industrijska proizvodnja završnog stupnja prerade i proizvodnja gotovih industrijskih proizvoda, stočarstvo, proizvodnja i prerada proizvoda s oznakom »Hrvatski gorski proizvod«; izrada posebnih suvenira; čuvanje i obnova materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara; turistička ponuda održivih razmjera u novim i postojećim obnovljenim i prenamijenjenim objektima; ekoturizam; kulturni turizam, zdravstveni turizam i ostali selektivni oblici turizma; tradicionalna gradnja koja uključuje upotrebu prirodnih materijala u okolišu; proizvodnja i korištenje obnovljivih izvora energije, tradicijski obrt; umjetničke radionice, radionice za obnovu kulturne baštine, djelatnost socijalne skrbi i zdravstva, djelatnost humanitarnih organizacija i organizacija civilnog društva. No, aktivnosti i projekti koji se predlažu za realizaciju ove mjere, temelje se na poticanju specifičnih djelatnosti prema kriteriju zaposlenosti, širenja ponude proizvoda i usluga, kao i povećanja tržišta, ali i uvažavanja koncepta ravnoteže između gospodarskih aktivnosti, očuvanja prirodnih resursa i stanja okoliša, te kvalitete života stanovništva. Ovo je posebno važno naglasiti jer su brdsko-planinska područja izuzetno osjetljiva na degradaciju i onečišćenje okoliša, a s razvojnog aspekta upravo prirodna bogatstva i kvaliteta okoliša predstavljaju neprocjenjiv razvojni potencijal. S obzirom na predložene aktivnosti i projekte, ishodi ove mjere bit će u području gospodarskih i demografskih grupa mjera prema Zakonom navedenoj podjeli. Turističke aktivnosti usklađivat će se s prognoziranim klimatskim promjenama te će se revitalizirati turistička ponuda na području BPP-a i iskorištavati do sada nedovoljno ili nikako iskorištenih potencijala. Poticat će se stvaranje ekonomski poticajnog regulatornog okvira kako bi se omogućila provedba planiranih projekata koji imaju za cilj prilagodbu i jačanja otpornosti ekosustava, staništa i vrsta te sustava zaštite prirode u BPP.

Mjera 1.3. Veća apsorpcija EU fondova direktno je usmjerena na jačanje administrativnih kapacitete JLS-ova i gospodarskih subjekata u području ovladavanja specifičnim znanjima i vještinama potrebnih za prijavu na projekte sufinancirane sredstvima Europske unije, kao i njihovu uspješnu implementaciju na BPP-u. S obzirom na ograničenost vlastitih izvora financiranja te relativno ograničenih financijskih kapaciteta JLS-ova, ova mjera omogućuje realizaciju većih i ambicioznijih poduzetničkih aktivnosti, kao što su širenje poslovanja, unapređenje tehnologije, umrežavanje s poduzetnicima unutar i izvan BPP-a. Poduzetnicima i obrtnicima na BPP-u na raspolaganju su brojni izvori financiranja u okviru europskih programa teritorijalne suradnje, što nedvojbeno pretpostavlja značajno osnaživanje postojećih ljudskih resursa u javnom, poduzetničkom i obrtničkom sektoru. Zbog toga se ishodi ove mjere prvenstveno očekuju u području gospodarskih mjera i mjera za jačanje kapaciteta JLS-ova, prema Zakonom navedenoj podjeli. Aktivnosti kojima se ova mjera planira ostvariti odnose se na podizanje razine znanja i vještina na pripremi i provođenju projekta sufinanciranih iz

¹⁰ Zakon o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine broj 118/18, članak 24)

fondova Europske unije, kako zaposlenih u JLS-ovima, tako i zaposlenih u poduzetništvu i obrtništvu te na potporu prilikom izrade projektne dokumentacije za financiranje projekata iz fondova Europske unije koji su namijenjeni razvoju poduzetništva i obrtništva te povećanju zaposlenosti.

Mjera 1.4. Jačanje ljudskih potencijala na lokalnoj razini Kroz jačanje ljudskih potencijala u javnom i privatnom sektoru, temeljem ove mjere želi se povećati njihova sveukupna produktivnost i efikasnost. Nužnost provedbe ove mjere proizlazi iz činjenice da je razina obrazovanja, mjerena udjelom visokog obrazovanja u radno sposobnom kontingentu na području brdsko-planinskih područja dramatično niža u odnosu na prosječne vrijednosti za Republiku Hrvatsku. Važno je naglasiti da je u tom kontekstu posebno kritična kategorija cjeloživotnog obrazovanja, gdje je, primjerice, stopa sudjelovanja u obrazovanju i treningu u trajanju od najmanje četiri tjedna, za Republiku Hrvatsku, nekoliko puta niža u odnosu na prosjek Europske unije. Nažalost, upravo takva niska razina formalne i neformalne obrazovanosti stanovništva na brdsko-planinskim područjima predstavlja jedan od glavnih čimbenika strukturnih neusklađenosti na tržištu rada i niske produktivnosti, zbog čega je nužno pružiti potporu poslovnim i javnim subjektima da kroz različite prilagođene programe cjeloživotnog učenja razviju svoje aktivne kadrove te na taj način unaprijede njihove performanse. Također, posebnu pažnju treba posvetiti dizajniranju programa poticanja zapošljavanja društveno ugroženih skupina. Sukladno tome, pretpostavka učinkovite provedbe ove mjere podrazumijeva korištenje specifičnih gospodarskih i demografskih grupa mjera.

Mjera 1.5. Jačanje institucionalnih kapaciteta lokalnih zajednica ne odnosi se samo na unaprjeđenje kapaciteta gradova i općina u okviru zakonom definirano opsega pružanja lokalnih javnih dobara i usluga, provođenja aktivnosti privlačenja investicija izravnim poticajima ili stvaranja povoljnog poslovnog okruženja u širem smislu. Naime, ovdje se radi o osposobljavanju lokalnih institucija u povezivanju svih dionika lokalnog gospodarstva, uključujući lokalne vlasti, poduzetnike i obrtnike, građane, udruge, predstavnike akademske zajednice te medija u svrhu održivog korištenja postojećih razvojnih resursa i potencijala. Izvršene analize utvrdile su ključne probleme vezane za manjak stručnih i tehničkih znanja javnog i privatnog sektora koje dovode do niske razine inovativnosti, niske razine tehnološke opremljenosti te u konačnici skromnih tržišnih kapaciteta potpomognutih područja. Zabrinjavajući je podatak da veliki dio lokalnih samouprava brdsko-planinskih područja ne koristi bespovratna sredstva fondova Europske unije, što je posebno problematično zbog nedostatnih fiskalnih kapaciteta JLS-ova za zadovoljavanje različitih javnih i privatnih potreba. Stoga, u okviru ove mjere, provodit će se projekti, programi i aktivnosti koji su usmjereni na jačanje stručnih, tehničkih i administrativnih kapaciteta javnog i privatnog sektora, ali i kapaciteta ostalih dionika lokalne zajednice, a sve u funkciji podizanja sveukupne institucionalne kvalitete lokalnog područja. Slijedom navedenog u ostvarenju ove mjere koristit će se različite mjere jačanja institucionalnog i administrativnog kapaciteta te fiskalna mjera.

Mjera 2.1. Povećanje i zadržavanje mladog stanovništva, kao što sam naziv indicira, usmjerena je na sprječavanje odljeva i poticanje obnove kontingenta mlađeg stanovništva kao osnovnog izvora nove radne snage i pokretača društveno-ekonomskog razvoja BPP-a. Slijedom

činjenice da je na BPP-u ponuda i dostupnost odgojno-obrazovnih, kulturnih, sportskih, zabavnih i drugih sadržaja, usluga i atrakcija za mlade ograničena, mladi u tim područjima ne mogu u potpunosti razviti vlastite potencijale te u skladu sa svojim potrebama i interesima imati produktivan, kreativan, kvalitetan i perspektivan život. Stoga se ovom mjerom želi potaknuti razvoj BPP-a kao povoljnih destinacija za život i rad mladih. To se prvenstveno odnosi na povećanje dostupnosti i pristupa diversificiranoj ponudi formalnog i neformalnog odgoja i obrazovanja u skladu sa specifičnostima okruženja, razvojnim potencijalima i potrebama lokalnih gospodarstava i zajednica na BPP-u. Tako mladi u svrhu odgoja, obrazovanja i osposobljavanja ne moraju uvijek napuštati sredine u kojima žive. Komplementarno s tim, ova mjera usmjerena je i unaprjeđenje kvalitete života i podizanje atraktivnosti BPP-a za mlado stanovništvo i to prvenstveno kroz razvoj raznolike ponude zabavnih, kulturnih, sportskih, ali i drugih sadržaja, aktivnosti i programa koji mogu obogatiti njihovo slobodno vrijeme i kvalitetu dokolice. Naposljetku, ovom mjerom želi se potaknuti osmišljavanje aktivnosti i projekata za aktivno uključivanje mladih u lokalnu društvenu i poslovnu zajednicu te tako osigurati podršku mladima za praktični razvoj i realizaciju njihovih afiniteta, ideja i inicijativa. S obzirom na obuhvat djelovanja planiranih aktivnosti i projekata u okviru ove mjere te s njima povezanih očekivanih ishoda, njezina provedba odnosi se na Zakonom predviđene demografske, socijalne i gospodarske grupe mjera.

Mjera 2.2. Doseljavanje i zadržavanje radno sposobnog i radno aktivnog stanovništva primarno je usmjerena na povećanje stvarnog radnog potencijala demografskih resursa na BPP-u, uključujući razvoj dostatne ponude radne snage. Radno sposobno i radno aktivno stanovništvo predstavlja temeljnu pretpostavku i nositelje ekonomskih aktivnosti, stoga se obnova demografskih rezervi radne snage u lokalnim gospodarstvima nameće kao nužna pretpostavka za poticanje i održavanje dugoročne stabilnosti njihovog gospodarskog rasta i razvoja. S obzirom na dugoročnu prisutnost izrazito nepovoljnih prirodnih i migracijskih kretanja stanovništva koja su dovela do kritično niske izdašnosti bio-reproduktivnih i imigracijskih izvora rasta kontingenta radne snage na BPP-a, ova mjera fokusirana je na projekte i aktivnosti koji će, s jedne strane, potaknuti doseljavanje, povrat i zadržavanje novih i postojećih stanovnika radne dobi na BPP-u, a s druge strane motivirati ih na zasnivanje vlastitog kućanstva i proširenje njihovih obitelji novorođenom djecom. Drugim riječima, u sinergijskom djelovanju s mjerama 1.1. i 1.2., ovom mjerom želi se podići sveukupna atraktivnost BPP-a za radno sposobno i radno aktivno stanovništvo. U tu svrhu, osigurat će se financijska potpora za stjecanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za produktivan i efikasan rad te pokretanje poduzetničkih/obrtničkih pothvata i poduzeća u lokalnom gospodarstvu. Time se jednim dijelom želi smanjiti problem strukturnih i kvalifikacijskih neusklađenosti na lokalnim tržištima rada na BPP-u, odnosno neusklađenosti između ponude radne snage i ponude radnih mjesta u BPP-u. Osim toga, provedba ove mjere uključuje aktivnosti i projekte vezane uz olakšavanje i sufinanciranje stambenog zbrinjavanja radno sposobnog i radno aktivnog stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a, a sve kako bi se potaknulo doseljavanje i zadržavanje deficitarnih kadrova te osoba motiviranih za pokretanje samostalnih i vlastitih djelatnosti. Realizacija takvih aktivnosti pored rasta ponude radne snage, doprinijet će i razvoju lokalnih gospodarskih struktura na BPP-u te podizanju razine njihove agregatne ekonomske aktivnosti. Imajući u vidu da planiranje obiteljskog i profesionalnog

života kod sadašnjih i budućih roditelja djece rane i predškolske dobi uvelike ovisi o kapacitetima i kvaliteti usluga te programa i smještaja za djecu u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kroz ovu mjeru također će se sufinancirati projekti i aktivnosti kojima se želi povećati dostupnost i kvaliteta vrtića i jaslica te drugih za odgoj, obrazovanje i brigu o djeci važnih usluga. Time se žele stvoriti pretpostavke za bolju usklađenost predškolskog odgoja i obrazovanja s potrebama i zahtjevima roditelja, ali i za podizanje razine kvalitete predškolskih usluga u korist djece. Uvažavajući prioritetna područja djelovanja predviđenih aktivnosti i projekata u okviru ove mjere te njihove očekivane ishode, njezina provedba obuhvatit će demografske i socijalne grupe mjera.

Mjera 2.3. Povećanje kvalitete života ranjivih društvenih skupina u brdsko - planinskim područjima usmjerena je na prevladavanje i ublažavanje višestruke deprivacije s kojima su suočene najranjivije skupine stanovništva u brdsko-planinskim područjima, a specifično djeca, mladi i obitelji u riziku, osobe s invaliditetom, osobe s teškoćama mentalnog zdravlja, starije osobe, građani koji žive u siromaštvu. Uslijed prometnih, komunikacijskih te infrastrukturnih ograničenja kao i nepovoljnih demografskih i gospodarskih trendova, ove skupine suočene su s povećanim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti (uključujući siromaštvo i prema dohotku i prema potrošnji). Nadalje, izostanak visoko obrazovanih stručnjaka i slabiji fiskalni kapaciteti dovode do manjka kvalitetnih socijalnih usluga u odnosu na razvijenija područja Hrvatske. Nedostupnost usluga dodatno je produbljena geo-morfološkim značajkama te prometnom izolacijom. Time se socijalna isključenost produbljuje, a dobrobit ovog dijela stanovništva značajno smanjuje. Radi izostanka socijalnih usluga, skrb se povjerava članovima obitelji (najčešće ženama) koji su radi toga isključeni s tržišta rada i općenito nemaju dostatne kapacitete da pruže neformalnu podršku. Posljedično, građani u najranjivijem položaju u brdsko-planinskim područjima suočavaju se sa socijalnom izolacijom, neuključeni su u aktivnosti zajednice što povećava njihovu stigmatizaciju.

Iz toga proizlazi da je u brdsko-planinskim područjima nužno potaknuti razvoj kvalitetnih socijalnih usluga koje će pridonijeti osnaživanju, zaštiti zdravlja i dobrobiti, osiguranju kvalitetne skrbi u zajednici te uključivanje u obrazovanje i zapošljavanje kako bi se smanjile društvene nejednakosti. Dodatno, važno je potaknuti programe uključivanja u život zajednice kako bi se smanjila stigmatizacija i segregacija ranjivih društvenih skupina u brdsko-planinskim područjima.

U tu svrhu, ovom mjerom pružit će se financijska potpora aktivnostima, projektima i programima koji će olakšati pristup i korištenje socijalnih i zdravstvenih usluga koje su važne za socijalno uključivanje i dobrobit. To se odnosi na usluge smještaja, skrbi u zajednici, programe socijalnog uključivanja i radne aktivacije, uključivanja u obrazovne programe te usluge namijenjene osobnom osnaživanju i povećanju kvalitete života.

Imajući u vidu manjak financijskih i ljudskih resursa te prometnu nedostupnost usluga, posebno će se poticati inovativni modeli pružanja socijalnih i zdravstvenih usluga koje uključuju multifunkcionalne centre za pružanje usluga u zajednici, socijalne i zdravstvene usluge na daljinu, mobilne socijalne i zdravstvene usluge ili socijalne i zdravstvene usluge u dislociranim prostorima. Navedeno uključuje i poticaje izgradnji nove i modernizaciji postojeće socijalne infrastrukture (primjerice povećanje smještajnih kapaciteta, izgradnja multifunkcionalnih

centara u zajednici, tehnološko kapacitiranje pružatelja usluga, opremanje specijaliziranih vozila i drugo).

Osim toga, ovom mjerom osigurat će se financijska potpora projektima, programima i aktivnostima koji povećavaju mogućnosti za zdrav život i angažman ranjivih skupina u lokalnim zajednicama, neovisno o prirodi i području njihovog angažmana. To može uključivati sudjelovanje na tržištu rada, u volonterskim aktivnostima ili drugim organiziranim aktivnostima u zajednici.

Sukladno tome, ova mjera realizirat će se temeljem socijalnih i gospodarskih grupa mjera.

Mjera 3.1. Ublažavanje prometnih, komunikacijskih te infrastrukturnih ograničenja usmjerena je na stvaranje povoljnijih uvjeta poslovanja poduzetnika i olakšavanje životnih prilika stanovništva koje proizlaze iz same prirode i obilježja BPP-a. Brdsko-planinska područja su, bez obzira gdje se nalaze specifična po interakciji ljudi i prirodnog, ekološkog i klimatskog sustava koji se značajno razlikuju u odnosu na primjerice nizine ili obalna, litoralna područja. Zbog svojih specifičnosti, poslovanje poduzetnika i život stanovnika često su otežani i zahtijevaju povećane troškove. Upravo zbog svojih topografskih i klimatskih obilježja, i u okviru europskih politika smatra se da ova područja imaju značajna i trajna ograničenja za razvoj pojedinih ekonomskih aktivnosti, kao i za konzumiranje uobičajenih standarda kvalitete života i javnih usluga. Mjera usmjerena na ublažavanje navedenih ograničenja ima za cilj smanjiti već dugi niz godina prisutne procese praznjenja prostora, te ostale već navedene gospodarske i demografske negativne trendove. Aktivnosti kojima se ova mjera planira realizirati odnose se na poticanje kapitalnih ulaganja u prometnu, ali i ostale oblike infrastrukture, kao što su informacijsko-komunikacijska infrastruktura, poduzetničke zone, komunalna infrastruktura. S obzirom na visoke troškove održavanja prometnica te saniranja oštećenja izazvanih klimatskim posebnostima, aktivnosti su planirane i u području sufinanciranja djelatnosti zimske službe, kao i službe za održavanja prometnica. S obzirom na planirane aktivnosti, ishodi ove mjere očekuju se u nekoliko područja prema Zakonom navedenoj podjeli: u okviru skupine gospodarskih, demografskih i socijalnih mjera te u skupini mjera za provedbu integriranih teritorijalnih ulaganja.

Mjera 3.2. Ublažavanje ekonomsko-socijalnih posljedica geomorfoloških, klimatskih i prometnih ograničenja usmjerena je na direktnu potporu poduzetništvu i stanovništvu koji posluju i žive na BPP-u. Dok je sadržaj prethodne mjere (mjera 3.1.) orijentiran na stvaranje infrastrukturnih uvjeta za smanjenjem razvojne neravnoteže na prostoru Republike Hrvatske izazvane geomorfoloških i klimatskim ograničenjima, te subvencioniranje javnih službi nužnih za osiguranje prohodnosti prometnica i njihovo održavanje na BPP-u, ova se mjera predlaže sa svrhom poticanja poduzetničkih inicijativa te doseljavanja i ostanka stanovništva, unatoč navedenim prisutnim ograničenjima imanentnim BPP-a i njihovim posljedicama. Aktivnosti za realizaciju ove mjere usmjerene su na subvencioniranje jednog dijela troškova poslovanja, kao što su troškovi prijevoza i energenata, te s druge strane na smanjenje troškova za egzistencijalne potrebe stanovništva na BPP-u. S obzirom na predložene aktivnosti, ishodi ove mjere očekuju se u području gospodarskih, demografskih i socijalnih mjera prema Zakonom navedenoj podjeli.

5.2. AKTIVNOSTI I PROJEKTI

U ovom su poglavlju prikazane grupe aktivnosti/projekata za svaku od navedenih mjera (Tablica 6.). Osim predloženih aktivnosti, s obzirom na već navedeni kriterij šireg obuhvata, nositelj izrade i koordinacije ovog Programa, može u okviru Godišnjeg plana provedbe Programa predložiti i druge aktivnosti vodeći računa o njihovoj usmjerenosti na ključne ciljeve, te očekivane učinke i ishode Programa.

Tablica 6. Prikaz aktivnosti Programa

CILJ 1.	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
Mjera 1.1.	RAZVOJ LOKALNOG PODUZETNIŠTVA I OBRTNIŠTVA
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; demografska mjera
Ishodi	<p>Povećanje ukupne zaposlenosti Porast broja poduzetnika i obrtnika Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna Povećanje radno aktivnog stanovništva</p>
Aktivnosti/projekti	<p>1. Stvaranje kvalitetnih preduvjeta za realizaciju poduzetničkih i obrtničkih inicijativa</p> <p>1.1. Poticanje različitih aktivnosti i projekata koji predstavljaju nužne preduvjete za snažniji razvoj poduzetničkog i obrtničkog sektora na BPP-u</p> <p>1.2. Sufinanciranje izgradnje i obnove javne komunalne infrastrukture te priključaka na javnu komunalnu mrežu;</p> <p>1.3. Potpore izgradnje IKT infrastrukture i slično</p> <p>2. Potpore zapošljavanju stanovništva u sektoru poduzetništva i obrtništva</p> <p>2.1. Poticanje aktivnosti i projekata kojima se povećava zaposlenost u poduzetničkom i obrtničkom sektoru, odnosno otvaranje novih radnih mjesta u već postojećim ili novim tvrtkama i obrtima;</p> <p>2.2. Poticanje samozapošljavanja kroz aktivnosti i projekte čiji je cilj stjecanje specifičnih znanja i kompetencija potrebnih za aktivaciju poduzetničkih i obrtničkih poduhvata</p>

	<p>3. Potpore umrežavanju poduzetnika i obrtnika na BPP-u</p> <p>3.1. Poticanje i potpora aktivnostima i projektima usmjerenim na: jačanje poduzetničkih i obrtničkih kapaciteta i povećanje produktivnosti;</p> <p>3.2. Stvaranje veće dodane vrijednosti i povećanje konkurentnosti, kroz interno i eksterno umrežavanje i okrupnjavanje postojećih poduzetnika i obrtnika</p> <p>4. Jačanje kapitalne i tehnološke opremljenosti rada u poduzetništvu i obrtništvu</p> <p>4.1. Poticanje aktivnosti i projekata namijenjenih jačanju produktivnosti rada poduzetničkog i obrtničkog sektora</p> <p>4.2. Implementacija suvremenih tehnoloških alata i strojeva, tehnoloških procesa;</p> <p>4.3. Uvođenja međunarodnih standarda poslovanja, sufinanciranje dobivanja certifikata</p> <p>5. Stavljanje u funkciju nekretnina u vlasništvu Republike Hrvatske</p> <p>5.1. Stavljanje u raspolaganje nekorištenih građevina JLS-ovima ili poduzetnicima u svrhu njihove gospodarske ili kulturne revitalizacije</p> <p>5.2. Stavljanje u raspolaganje zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske JLS-ovima ili poduzetnicima kako bi se isto moglo staviti u funkciju gospodarstva u cilju otvaranja novih radnih mjesta i povećanju broja postojećih radnih mjesta</p>
Mjera 1.2.	RAZVOJ SPECIFIČNIH DJELATNOSTI
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; demografska mjera
Ishodi	<p>Povećanje zaposlenosti</p> <p>Porast broja poduzetnika i obrtnika</p> <p>Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna</p> <p>Povećanje radno aktivnog stanovništva</p>
Aktivnosti/projekti	<p>1. Razvoj djelatnosti temeljenih na komparativnim prednostima i specifičnostima BPP-a</p> <p>1.1. Poticanje aktivnosti i projekata u sektoru drvoprerađivačke industrije koji doprinose novom zapošljavanju, širenju proizvodnih pogona i plasmanu na nova tržišta; povećanje produktivnosti drvoprerađivačke</p>

industrije i stvaranje novih proizvoda više dodane vrijednosti.

- 1.2. Poticanje aktivnosti i projekata razvoja poljoprivrednih djelatnosti, koji doprinose novom zapošljavanju, širenju proizvodnih pogona i plasmanu na nova tržišta;
- 1.3. Poticanje aktivnosti i projekata koji doprinose umrežavanju poljoprivrednih proizvođača;
- 1.4. Razvoj djelatnosti temeljenih na implementaciji novih tehnoloških, ekoloških i inovacijskih modela

2. Razvoj održivog turizma i ulaganje u prirodnu i kulturnu baštinu

- 2.1. Poticanje aktivnosti i projekata održivog, inovativnog i otpornog turizma razvojem i uređenjem turističke infrastrukture kao preduvjet razvoja turističkih proizvoda posebnih oblika turizma: ekoturizam, kulturni, zdravstveni te aktivni turizam, usmjerenih na jačanje prepoznatljivosti BPP-a te povećanje turističke potražnje;
- 2.2. Potpore aktivnostima i projektima očuvanja i obnove materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara
- 2.3. Potpore aktivnostima i projektima očuvanja i obnove prirodne baštine , ulaganje u razvoj zelene infrastrukture
- 2.4. Poticanje plasmana poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda kroz turističku ponudu (Izgradnja i opremanje tržnica za prodaju lokalnih proizvoda kroz turističku promociju i promociju lokalne zajednice, povezivanje lokalnih pružatelja turističkih usluga i ugostitelja s lokalnim proizvođačima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i sl.) ;

3. Razvoj i ulaganje u energetska infrastrukturu i obnovljive izvore energije

- 3.1. Poticanje aktivnosti i projekata namijenjenih povećanju energetske učinkovitosti i boljem korištenju obnovljivih izvora energije, te očuvanju prirodnih resursa BPP-a;
- 3.2. Poticanje razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama
- 3.3. Sufinanciranje sve potrebne dokumentacije (projektno-tehnička dokumentacija, prostorni planovi JLS-ova i sl.) u cilju proizvodnje energije na ekološki prihvatljivim osnovama (vjetroelektrane, solarne elektrane, elektrane na bio pogon itd.)

Mjera 1.3.	VEĆA APSORPCIJA EU FONDOVA
Područje djelovanja prema Zakonu	Jačanje administrativnih kapaciteta JLS-ova; Gospodarska mjera
Ishodi	Povećanje zaposlenosti Porast broja poduzetnika i obrtnika Povećanje kapaciteta lokalnih proračuna
Aktivnosti/projekti	<p>1. Podizanje razine znanja i vještina zaposlenih u JLS-ovima na pripremi i provođenju projekta sufinanciranih iz EU fondova</p> <p>1.1. Poticanje edukacijskih aktivnosti i projekata s ciljem osposobljavanja zaposlenih u JLS-ovima za pripremu i vođenje EU projekata,</p> <p>2. Podizanje razine stručnih znanja i vještina zaposlenih u sektoru poduzetništva i obrtništva za pripremu i provođenje projekata sufinanciranih iz EU fondova</p> <p>2.1. Sufinanciranje aktivnosti i projekata gospodarskih subjekata i institucija usmjerenih na osposobljavanje zaposlenih u poduzetništvu i obrtništvu na BPP-u, u stjecanju potrebnih znanja za pripremu i provođenje EU projekata</p> <p>3. Sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za financiranje projekata iz EU fondova, namijenjenih razvoju poduzetništva i obrtništva, te povećanju zaposlenosti</p> <p>3.1 Poticanje i sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za prijavu na EU fondove čiji su nositelji JLS-ovi i gospodarski subjekti, a koji rezultiraju rastom i razvojem gospodarske strukture, te posebice povećanjem broja zaposlenih u poduzetništvu i obrtništvu</p>
Mjera 1.4.	JAČANJE LJUDSKIH POTENCIJALA NA LOKALNOJ RAZINI
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera: demografska mjera
Ishodi	Povećanje obrazovne radno aktivne populacije Povećanje razine sudjelovanja u cjeloživotnim programima Smanjenje sektorske neravnoteže ponude i potražnje tržišta rada Porast zaposlenosti socijalno ugroženih skupina

<p>Aktivnosti/projekti</p>	<p>1. Poticanje i razvoj programa formalnog i neformalnog obrazovanja u skladu s potrebama tržišta rada</p> <p>1.1 Sufinanciranje aktivnosti i programa poboljšanja poduzetničkih vještina kroz razne vidove izobrazbe poduzetnika;</p> <p>1.2 Poticanje cjeloživotnog učenja i obrazovanja u funkciji razvoja poduzetništva: studenti i učenici srednjih škola, razvoj lokalnog partnerstva za zapošljavanje, razvoj socijalnog poduzetništva;</p> <p>1.3 Stipendiranje obrazovanja u okviru suradnje s lokalnim poduzetnicima i obrtnicima s posebnim naglaskom na deficitarna i tradicionalna zanimanja.</p> <p>2. Mjere zapošljavanja, prekvalifikacije te obrazovanja ugroženih skupina</p> <p>2.1. Sufinanciranje i stručna podrška provedbi aktivnosti i programa zapošljavanja, provedbi programa prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja dugotrajno nezaposlenih, mladih kao i ostalih ugroženih skupina.</p>
<p>Mjera 1.5.</p>	<p>JACANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA LOKALNIH ZAJEDNICA</p>
<p>Područje djelovanja prema Zakonu</p>	<p>Jačanje institucionalnog i administrativnog kapaciteta; fiskalna mjera</p>
<p>Ishodi</p>	<p>Povećanje standarda javnih usluga</p> <p>Poboljšanje poslovnog okruženja te inovacijskih kapaciteta lokalne zajednice</p>
<p>Aktivnosti/projekti</p>	<p>1. Razvoj i unaprjeđenje kvalitete javnih usluga</p> <p>1.1 Sufinanciranje te potpora u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa (katastar i zemljišna knjiga);</p> <p>1.2 Poticanje projekata digitalizacije poslovanja lokalnih institucija te povećanja broja e-usluga za stanovništvo i njihovo uključivanje na državnu informacijsku infrastrukturu;</p> <p>1.3 Kreiranje javne infrastrukture za podršku dionicima lokalne zajednice: javno dostupna internetska veza („wifi hotspot“);</p> <p>1.4 Edukacijske aktivnosti za provedbu projekata (upravljanje projektima, javna nabava, edukacije vezane za programe</p>

	<p>suzbijanja korupcije, planiranje i financiranje kapitalnih projekata);</p> <p>1.5 Sufinanciranje ulaganja u deficitarne segmente društvene infrastrukture.</p> <p>2. Jačanje inovacijskih, tehnoloških te tržišnih kapaciteta lokalne zajednice</p> <p>2.1. Sufinanciranje aktivnosti i programa poticanja ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije, certificiranja proizvoda i procesa;</p> <p>2.2. Poticanje razvoja klastera, udruga, poslovnih mreža i drugih oblika povezivanja poduzetnika u malom gospodarstvu;</p> <p>2.3. Poticanje suradnje udruga, akademske zajednice, privatnih poduzeća, javnog sektora te medija u funkciji realizacije gospodarskih projekata</p> <p>3. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja</p> <p>3.1 Sufinanciranje te stručna podrška aktivnostima potpornih institucija u funkciji ubrzanja realizacije investicijskih aktivnosti privatnog sektora.</p> <p>3.2 Poticanje programa transfera te implementacije novih tehnologija u poslovne procese svih lokalnih dionika.</p> <p>3.3 Fiskalni poticaji brdsko-planinskim područjima u funkciji poreznog rasterećenja te smanjenja troškova poslovanja poduzetnicima i obrtnicima.</p>
--	---

CILJ 2.	DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA
Mjera 2.1.	POVEĆANJE I ZADRŽAVANJE MLADOG STANOVNIŠTVA
Područje djelovanja prema Zakonu	Demografska mjera, socijalna mjera, gospodarska mjera
Ishodi	Povećanje broja mladog stanovništva Povećanje odgojno-obrazovnih mogućnosti za mlade Povećanje broja sadržaja za mlade Veća zastupljenost mladih u aktivnostima razvoja lokalne zajednice
Aktivnosti/projekti	1. Povećanje dostupnosti, pristupačnosti i kvalitete odgojno-obrazovnih sadržaja i usluga u brdsko-planinskim područjima 1.1 Sufinanciranje projekata i aktivnosti koji će osigurati raznoliku ponudu dostupnog obrazovanja i stručnog

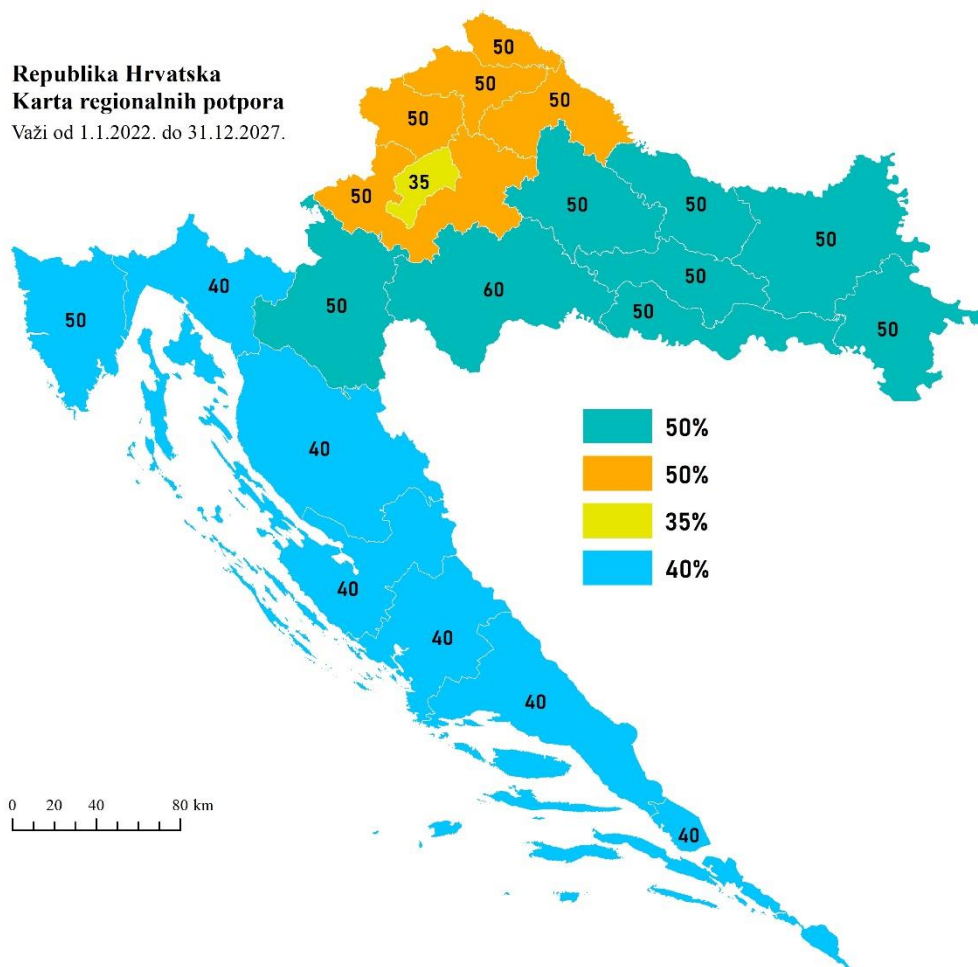
	<p>osposobljavanja za mlado stanovništvo, s posebnim naglaskom na: mogućnosti obrazovanja i usavršavanja koje su u skladu sa zahtjevima lokalnog tržišta rada i lokalnim razvojnim potencijalima;</p> <p>1.2 Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija za učenje na daljinu;</p> <p>1.3 Osnivanje nastavnih centara.</p> <p>2. Unaprjeđenje kvalitete života i podizanje atraktivnosti brdsko-planinskih područja za mlado stanovništvo</p> <p>2.1 Sufinanciranje projekta i djelatnosti usmjerenih na povećanje i diversifikaciju ponude zabavnih, kulturnih, sportskih i drugih sadržaja i slobodnih aktivnosti za mlade, uključujući sadržaje i aktivnosti na otvorenom.</p> <p>3. Aktivno uključivanje mladih u društvenu i poslovnu zajednicu</p> <p>3.1 Sufinanciranje projekata i aktivnosti koji će potaknuti kreativnost i inovativnost kod mladih ljudi, razvijati njihov poduzetnički duh te stvoriti prilike za njihovo društveno i profesionalno uključivanje i djelovanje u smjeru opće dobrobiti i razvoja lokalne zajednice.</p>
Mjera 2.2.	DOSELJAVANJE I ZADRŽAVANJE RADNO SPOSOBNOG I RADNO AKTIVNOG STANOVNIŠTVA
Područje djelovanja prema Zakonu	Demografska mjera i socijalna mjera
Ishodi	Povećanje broja radno aktivnog i radno sposobnog stanovništva Povećanje broja kućanstava Smanjenje negativnih stopa prirodnog i migracijskog kretanja stanovništva
Aktivnosti/projekti	<p>1. Potpora stjecanju potrebnih znanja, vještina i kompetencija za rad u lokalnom gospodarstvu</p> <p>1.1 Sufinanciranje prekvalifikacija i stjecanja potrebnih znanja, vještina i kompetencija za rad i poduzetničku aktivnost u lokalnom gospodarstvu;</p> <p>1.2 Potpora razvoju ponude dostupnih programa cjeloživotnog učenja i treninga za lokalno stanovništvo s posebnim naglaskom na stjecanje nužnih certifikata za rad u lokalnom gospodarstvu i obrazovanje odraslih za deficitarna zanimanja;</p>

	<p>2. Poticanje stambenog zbrinjavanja radno sposobnog i radno aktivnog stanovništva</p> <p>2.1. Sufinanciranje stambenog zbrinjavanja osoba s prebivalištem na BPP-u i osoba koje se namjeravaju doseliti na BPP, s posebnim naglaskom na deficitarne kadrove i osobe koje žele na tim područjima pokrenuti vlastiti posao</p> <p>3. Povećanje dostupnosti usluga u zajednici za radno aktivno i radno sposobno stanovništvo</p> <p>3.1. Sufinanciranje projekata i aktivnosti koji će povećati dostupnost i kvalitetu usluga vrtića i jaslica, kao i drugih usluga brige za djecu te usluga u zajednici, a koje roditeljima i budućim roditeljima mogu omogućiti ravnotežu između poslovnog i privatnog života.</p>
Mjera 2.3.	PODIZANJE KVALITETE ŽIVOTA RANJIVIH DRUŠTVENIH SKUPINA U BRDSKO-PLANINSKIM PODRUČJIMA
Područje djelovanja prema Zakonu	Socijalna mjera i gospodarska mjera
Ishodi	Povećanje broja dostupnih socijalnih usluga za ranjive društvene skupine Veća participacija ranjivih društvenih skupina u aktivnostima lokalne zajednice
Aktivnosti/projekti	<p>1. Povećanje broja dostupnih socijalnih usluga za ranjive društvene skupine</p> <p>1.1. Sufinanciranje i podrška provedbi aktivnosti, projekata programa za razvoj djelatnosti u javnom, civilnom i privatnom sektoru koje će pridonijeti novim, kvalitetnim i dostupnijim socijalnim uslugama (u području smještaja, skrbi u zajednici, socijalnog uključivanja i radne aktivacije, uključivanja u obrazovne programe, osobnog osnaživanja i povećanja kvalitete života.)</p> <p>1.2. Sufinanciranje i podrška provedbi projekata koji su namijenjeni povećanju dostupnosti socijalnih usluga kroz razvoj mobilnih, multifunkcionalnih, dislociranih socijalnih i zdravstvenih usluga ili usluga na daljinu</p> <p>2. Veća participacija ranjivih društvenih skupina u aktivnostima lokalne zajednice</p> <p>2.1. Sufinanciranje i podrška provedbi aktivnosti, projekata i programa koji su usmjereni na poticanje uključivanja</p>

	<p>ranjivih društvenih skupina u aktivnosti zajednice (primjerice kroz klubove ili centre u zajednici, socijalizacijske, kreativne, umjetničke ili volonterske aktivnosti)</p> <p>2.2 Otvaranje mogućnosti za aktivaciju radnog i poduzetničkog potencijala ranjivih društvenih skupina.</p>
CILJ 3.	UBLAŽAVANJE SPECIFIČNIH GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA
Mjera 3.1.	UBLAŽAVANJE PROMETNIH, KOMUNIKACIJSKIH TE INFRASTRUKTURNIH OGRANIČENJA
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; Demografska mjera, Socijalna mjera; provedba integriranih teritorijalnih ulaganja
Ishodi	<p>Povećanje prometne dostupnosti</p> <p>Povećanje kapaciteta prometne, komunalne i gospodarske infrastrukture</p>
Aktivnosti/projekti	<p>1. Povećanje kapitalnih ulaganja u prometnu infrastrukturu te sufinanciranje troškova održavanja rada zimske službe</p> <p>1.1 Poticanje ulaganja u projekte izgradnje prometne infrastrukture u funkciji prevladavanja prometne izoliranosti;</p> <p>1.2 Sufinanciranje povećanih troškova rada zimske službe, održavanja te oštećenja prometnica uslijed zimskih nepogoda;</p> <p>1.3 Sufinanciranje izgradnje/obnove pješačkih i biciklističkih staza.</p> <p>2. Sufinanciranje ulaganja u informacijsko-komunikacijsku infrastrukturu, ostale oblike mrežne infrastrukture s posebnim naglaskom na gospodarsku infrastrukturu.</p> <p>2.1 Izgradnja i sufinanciranje izgradnje suvremene informacijsko-komunikacijske infrastrukture te ostale poduzetničke infrastrukture (gospodarske zone, poduzetnički inkubatori, znanstveno-tehnološki parkovi itd.)</p> <p>2.2 Sufinanciranje izgradnje i obnove komunalne, socijalne, prometne i javne infrastrukture.</p> <p>2.3 Sufinanciranje primjene novih tehnologija i tehnoloških mogućnosti u funkciji prevladavanja infrastrukturnih ograničenja (javni „hot spot“ servisi, sufinanciranje satelitske veze za gospodarstvo i kućanstva i dr.)</p>

	<p>3. Posebni kriterij odabira projekata</p> <p>3.1. Dodjela dodatnih bodova na javnim pozivima za dodjelu nacionalnih ili bespovratnih sredstava Europske unije JLS-ovima sa statusom BPP-a ili drugim prihvatljivim korisnicima registriranim na području JLS-ova sa statusom BPP-a.</p>
Mjera 3.2.	UBLAŽAVANJE EKONOMSKO-SOCIJALNIH POSLJEDICA GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA
Područje djelovanja prema Zakonu	Gospodarska mjera; Demografska mjera; Socijalna mjera
Ishodi	Smanjenje troškova poslovanja poduzetnika Povećanje raspoloživog dohotka stanovništva
Aktivnosti/projekti	<p>1. Smanjenje troškova prijevoza fizičkim i pravnim osobama na području brdsko-planinskih područja</p> <p>1.1 Povlaštenu javni prijevoz za fizičke osobe koje imaju prebivalište na BPP-u unutar županijskog linijskog prometa.</p> <p>1.2 Poticanje razvoja mikroprijevoza i integracije različitih oblika prijevoza radi smanjenja troškova fizičkim i pravnim osobama</p> <p>2. Smanjenja troška energenata poduzetnika i stanovnika</p> <p>2.1 Subvencije energenata korištenih za grijanje obiteljskim kućanstvima i poduzetnicima.</p> <p>2.2 Subvencija obnovljivih izvora energije za kućanstva i subvencije za energetske učinkovitija ložišta i zamjenu dimnjaka</p> <p>3. Korištenje prirodnih bogatstava i sirovina brdsko-planinskih područja od strane domicilnog stanovništva</p> <p>3.1. Povlašteno korištenje određenih sirovina i prirodnih bogatstava lokalnog područja radi smanjenje osnovnih životnih troškova</p>

5.3. NOVA KARTA REGIONALNIH POTPORA

Slika 1. Prikaz osnovnog intenziteta regionalnih potpora na NUTS3 razini s primjenom uvećanja stope financiranja za regije prihvatljive za Fond za pravednu tranziciju

U skladu s tim, maksimalni intenziteti za velika poduzeća koji se mogu dodijeliti su sljedeći:

- U Panonskoj Hrvatskoj 50% jer doseže 41,58 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27. (što je + 25% više nego sada);
- U Sjevernoj Hrvatskoj 50% jer doseže 48,43 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27. (što + 25% nego sada);
- U Jadranskoj Hrvatskoj 40% jer doseže 60,33 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27. (što je + 15% nego sada);
- U Gradu Zagrebu 35% jer doseže 109,24 % prosječnog BDP-a po stanovniku u EU-27 (što je + 10% nego sada).

Maksimalni intenzitet regionalne potpore uvećava se 10% za srednja i 20% za mala poduzeća.

Kartom regionalnih potpora utvrđena su područja na kojima se mogu dodjeljivati državne potpore koje potiču gospodarski razvoj područja s niskim životnim standardom ili velikom nezaposlenošću te njihov maksimalni intenzitet.

Ranije izvršena podjela RH na dvije NUTS regije pokazala se tijekom primjene neadekvatnom i nepravednom za vođenje regionalne politike obzirom da je intenzitet potpore bio 25% bez obzira na regiju ulaganja.

Donošenje nove karte regionalnih potpora koja će stupiti na snagu s početkom 2022., omogućit će značajna uvećanja u intenzitetima sufinanciranja regionalnih državnih potpora na cijelom teritoriju Republike Hrvatske pa tako i na brdsko-planinskim područjima.

Smjernicama za regionalne državne potpore¹¹ predviđeno je **dodatno uvećanje stopa** podrške kod primjene regionalnih potpora za 10% za one NUTS3 regije koje su prihvatljive za Fond za pravednu tranziciju.

¹¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0429\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021XC0429(01))

5.4. VIŠEGODIŠNJI FINANCIJSKI OKVIR 2021.-2027.

Za novo razdoblje Vlada Republike Hrvatske na sjednici 5. studenog 2020. donijela je Odluku o operativnim programima vezanim za Kohezijsku politiku za financijsko razdoblje Europske unije 2021. - 2027. u Republici Hrvatskoj kako slijedi:

1. Program Konkurentnost i kohezija 2021.- 2027.
2. Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021.– 2027.
3. Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027.

Nacrti Sporazuma o partnerstvu 2021. – 2027., Programa Konkurentnost i kohezija 2021.- 2027. te Integriranog teritorijalnog programa 2021. – 2027. poslani su u Europsku komisiju 30. lipnja 2021., dok je prvi nacrt Programa Učinkoviti ljudski potencijali upućen u Europsku komisiju krajem srpnja 2021. Uzimajući u obzir da tek predstoji pregovarački proces s Europskom komisijom vezano uz sadržaj programskih dokumenata navedene informacije tek predstavljaju okvir unutar kojeg se mogu, uz određene prilagodbe, očekivati ulaganja iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda, Fonda pravedne tranzicije i Europskog socijalnog fonda plus.

5.5. PROGRAM KONKURENTNOST I KOHEZIJA 2021. – 2027.

Predviđeni Prioriteti u Programu Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. nose ukupnu vrijednost od oko 36 milijardi kuna za razdoblje do kraja 2029. godine. Obuhvaćeni su uglavnom svi posebni ciljevi u okviru ciljeva politike 1-4 za Europski fond za regionalni razvoj i Kohezijski fond.

Prioriteti ulaganja u okviru Programa Konkurentnost i kohezija 2021.- 2027.:

- Jačanje gospodarstva ulaganjem u istraživanje i inovacije, podupiranjem poslovne konkurentnosti, digitalizacije i razvoja vještina za pametnu specijalizaciju
- Jačanje digitalne povezivosti
- Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika, zaštita okoliša i održivosti resursa
- Razvoj održive intermodalne urbane mobilnosti, kao dio prijelaza na niskougljično gospodarstvo
- Razvoj održive, pametne i sigurne mobilnosti
- Jačanje zdravstvenog sustava; promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja

Ukupna vrijednost Programa Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. u smislu EU doprinosa za razdoblje do kraja 2029. godine je oko 36 milijardi kuna, a sredstva će biti usmjeravana na:

- jačanje segmenta istraživanja i razvoja,
- jačanje konkurentnosti gospodarstva,
- daljnjeg jačanja digitalizacije u smislu povezivosti (širokopojasna infrastruktura) i e-usluga
- daljnje jačanje kompetencija za provedbu S3.
- ulaganja u energetska učinkovitost (EE) i obnovljive izvore energije (OIE) mjere, te razvoj pametnih energetske mreže i naprednih mjernih sustava
- vodno-komunalnu infrastrukturu,
- gospodarenje otpadom uz poštivanje načela kružnog gospodarstva,
- bioraznolikost i zelenu infrastrukturu
- ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama
- smanjenje onečišćenja od mina i neeksplozivnih ubojitih sredstva
- jačanje održive, pametne i sigurne mobilnosti
- razvoj otporne, pametne, sigurne, održive i intermodalne TEN-T i (ne)TEN-T mreže
- jačanje zdravstvenog sustava
- promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja
- umanjeње i/ili dokidanje barijera za sudjelovanje u kulturi te izjednačavanje mogućnosti pristupa svih građana kroz gradnju, rekonstrukciju i opremanje kulturne infrastrukture bit će usmjerena na održive projekte koji doprinose društvenom razvoju

- osiguranje infrastrukturnih preduvjeta za razvoj novih diverzificiranih turističkih proizvoda i usluga koji se temelje na autentičnosti i tradicionalnim vrijednostima lokalnih zajednica

5.6. INTEGRIRANI TERITORIJSKI PROGRAM 2021.- 2027.

Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (u daljnjem tekstu: ITP) obuhvaća ulaganja iz Europskog fonda za regionalni razvoj te Fonda za pravednu tranziciju za rješavanje specifičnih problema na lokalnoj i regionalnoj razini. Temelj ITP-a je Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske 2030. (NRS 2030.), hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj koji između ostalog određuje četiri smjera razvoja, a za ITP je relevantan smjer - Ravnomjerni regionalni razvoj.

Na temelju naučenih lekcija vezanih uz teritorijalni razvoj, uključujući i one koje proizlaze iz Projekta Slavonija, Baranja i Srijem, u novom programskom razdoblju kroz ovaj program cilj je na adekvatan način i cjelovito adresirati specifične probleme i potrebe na lokalnoj i regionalnoj razini. Stoga, navedeni Program predstavlja iskorak obzirom da u odnosu na razdoblje 2014. – 2020. proširuje obuhvat ciljanog djelovanja EU sredstava na slabije razvijena područja, područja s razvojnim posebnostima te proširuje područja urbanih područja kako bi se omogućio ravnomjeren razvoj Hrvatske.

U okviru ITP-a, planiraju se posebne operacije samo za brdsko-planinska područja te su u tu namjenu posebno izdvojena sredstva iz Višegodišnjeg financijskog okvira Europske unije 2021.-2027. u odnosu na ostatak Republike Hrvatske.

Stoga, u pogledu ekonomsko-geografske pokrivenosti, ITP će se usredotočiti na sljedeća područja:

- razvoj potpomognutih i brdsko-planinskih područja
- razvoj pametnih i održivih otoka
- pametnu specijalizaciju i jačanje pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti odnosno industrijsku tranziciju
- razvoj pametnih i održivih gradova.

Vrijednost EU dijela financiranja iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Fonda pravedne tranzicije za ITP je oko 14 milijardi kuna.

U okviru ITP-a, planiraju se posebne operacije samo za brdsko-planinska područja te su u tu namjenu posebno izdvojena sredstva iz višegodišnjeg financijskog okvira Europske unije 2021.-2027. u odnosu na ostatak Republike Hrvatske.

PRIORITETI ULAGANJA U OKVIRU ITP-A

Poticati jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova

Poboljšanje jednakog pristupa uključivim i kvalitetnim uslugama obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja kroz razvoj pristupačne infrastrukture

Povećanje pristupačnosti socijalne, zdravstvene i obrazovne infrastrukture uz turističku revitalizaciju brdsko-planinskih područja

Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju.

5.7. PROGRAM UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2021. – 2027.

Predviđeni Prioriteti u Programu učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. nose ukupnu inicijalnu vrijednost od 15,07 milijardi kuna za razdoblje do kraja 2029. godine. Obuhvaćeni su posebni ciljevi u okviru cilja politike 4 za Europski socijalni fond plus.

Prioriteti ulaganja u okviru Programa učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027.:

- Inkluzivno tržište rada i poticanje zapošljavanja
- Obrazovanje i cjeloživotno učenje
- Socijalno uključivanje
- Zdravstvo
- Zapošljavanje mladih
- Dječje siromaštvo
- Socijalne inovacije
- Materijalna deprivacija

Sredstva će biti usmjeravana na:

- veći pristup zaposlenju i aktivacijske mjere za sve tražitelje zaposlenja, posebice mlade
- modernizaciju institucija i usluga tržišta rada
- aktivno i zdravo starenje, kao i zdravo i prilagođeno radno okružje promicanje prilagodbe radnika, poduzeća i poduzetnika promjenama
- veća kvaliteta, uključivost i djelotvornost sustavâ obrazovanja
- promicanje jednakog pristupa kvalitetnom i uključivom obrazovanju i osposobljavanju
- promicanje cjeloživotnog učenja
- poticanje aktivnog uključivanja
- promicanje socioekonomske integracije državljana trećih zemalja, uključujući migrante
- promicanje socioekonomske integracije marginaliziranih zajednica poput Roma
- poboljšanje jednakog i pravodobnog pristupa kvalitetnim, održivim i cjenovno pristupačnim uslugama
- modernizaciju sustava socijalne zaštite i otpornosti sustavâ zdravstvene skrbi i usluga dugotrajne skrbi
- promicanje socijalne integracije osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti

6. PRAĆENJE I VREDNOVANJE PROVEDBE PROGRAMA

Uspješnost provođenja Programa poticanja razvoja brdsko-planinskih područja, MRRFEU će pratiti u četverogodišnjem programskom razdoblju na osnovu uspostave adekvatnog sustava pokazatelja. Predloženim pokazateljima vrednovat će se ostvareni učinci postavljenih ciljeva, te ishodi svake mjere.

Tablica 7. Prijedlog pokazatelja za praćenje učinaka i ishoda ostvarenja cilja 1.

CILJ 1.	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI
Pokazatelji učinka	<ul style="list-style-type: none"> Indeks razvijenosti <p>Dugoročno niska razina zaposlenosti na BPP-u dokazano je ključni ograničavajući čimbenik svih razvojnih aspekata. Ona je visoko korelirana s demografskim kretanjima, ali i socijalnom slikom JLS-ova na BPP-u, kao i nedovoljnim fiskalnim kapacitetima lokalnih proračuna. To posljedično utječe na ispodprosječnu razinu kvalitete života stanovništva te kvalitetu javnih usluga. Zbog toga se kao sintetički pokazatelj uspješnosti realizacije cilja 1. predlaže indeks razvijenosti. Indeks razvijenosti izračunava se temeljem nekoliko komponenti demografskog, ekonomskog, socijalnog i fiskalnog kretanja, a kako je zaposlenost ključna za pozitivne pomake u svim navedenim segmentima, indeks razvijenosti može kvalitetno prezentirati postignute učinke, kako na razini svih JLS-ova sa statusom BPP-a u odnosu na nacionalne vrijednosti, tako i na razini pojedinih gradova i općina. U analitičkom smislu, osim praćenja vrijednosti indeksa razvijenosti u programskom razdoblju, potrebno je vrednovati i stupanj razvojnih disproporcija temeljem istog pokazatelja. Naime, svrha ovog kao i ostalih razvojnih programa koji se odnose na pojedina specifična područja Republike Hrvatske, je smanjenje regionalnih nejednakosti.</p>
MJERA 1.1.	RAZVOJ LOKALNOG PODUZETIŠTVA I OBRITNIŠTVA
MJERA 1.2.	RAZVOJ SPECIFIČNIH DJELATNOSTI
MJERA 1.3.	VEĆA APSORPCIJA EU FONDOVA
Pokazatelji ishoda	<p>S obzirom da su sve tri mjere usmjerene na ostvarivanje povećanje broja zaposlenih na BPP-u i to u sektoru poduzetništva i obrtništva, te na ostvarenje ostalih sa zaposlenošću povezanih učinaka (porast broja poduzetnika i obrtnika, povećanje kapaciteta lokalnih proračuna, povećanje radno aktivnog stanovništva), za vrednovanje uspješnosti navedenih mjera moguće je izabrati više pokazatelja.</p>

	<p>Predlažu se dva sintetička pokazatelja ishoda koja su primjerena za svaku od tri navedene mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećanje ekonomske snage BPP-a • Povećanje životnog standarda stanovništva na BPP-u <p>Jačanje ekonomske snage očekivani je kumulativni ishod sve tri mjere, a može se mjeriti makroekonomskim pokazateljima (ostvarenom bruto dodanom vrijednošću), financijskim pokazateljima poduzetnika i obrtnika, financijskim pokazateljima javnog sektora (ostvarenim izvornim proračunskim prihodima). Pokazatelje je moguće pratiti u apsolutnim vrijednostima, kao i relativnim, odnosno po stanovniku. Za financijske pokazatelje poduzetnika izvor je FINA i Ministarstvo financija, za financijske pokazatelje javnog sektora izvor je Ministarstvo financija. Za praćenje ostvarene bruto dodane vrijednosti i bruto domaćeg proizvoda za sada nema službene statistike za JLS-ove pa bi u tom smislu bilo nužno u koordinaciji s Državnim zavodom za statistiku (u daljnjem tekstu: DZS) pokrenuti uspostavu informacijsko-statističkog sustava koji će redovito pratiti važne makroekonomske pokazatelje i na LAU 2 razini.</p> <p>Povećanje životnog standarda stanovništva moguće je mjeriti ostvarenim dohotkom, apsolutno i po stanovniku, a prema službenim izvorima Ministarstva financija i Porezne uprave.</p> <p>Osim navedenih sintetičkih pokazatelja ishoda mjera, u cilju detaljnijeg praćenja i vrednovanja Programa, predlaže se i sustavno praćenje slijedećih pokazatelja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kretanje ukupnog broja zaposlenih u poduzetništvu i obrtništvu (izvor: FINA, Ministarstvo financija) • Kretanje broja aktivnih poduzetnika i obrtnika (izvor: FINA) • Kretanje broja radno aktivnog stanovništva (izvor: DZS) <p>Kontinuirano praćenje ovih parcijalnih pokazatelja će omogućiti MRRFEU kao nositelju i koordinatoru Programa, pravovremeni uvid u eventualne poteškoće prilikom provođenja konkretnih aktivnosti i projekata. Pravovremeno saznanje o tome na kojem se području ne ostvaruju zadovoljavajući, očekivani ishodi, pretpostavka je adekvatnih prilagodbi na razini godišnjih aktivnosti, odnosno Akcijskih planova.</p>
<p>MJERA 1.4. i 1.5.</p>	<p>Unapređenje razine ljudskog kapitala na BPP-u usmjereno je u prvom redu na podizanje upravljačke, stručne, tehničke i administrativne sposobnosti zaposlenih u javnom i privatnom sektoru. Također, pažnja je usmjerena i na poticanju javnih i poslovnih subjekata prema kreiranju</p>

programa formalnog i neformalnog obrazovanja s ciljem unapređenja djelotvornosti i učinkovitosti poslovanja, ali i povećanju baze potencijalnih zaposlenika temeljem programa prekvalifikacija prilagođenih potrebama poslodavaca. Stoga se predlažu sljedeći pokazatelji:

- broj i iznos stipendija poslodavaca vezanih za programe visokog obrazovanja(izvor: pravna osoba koja dodjeljuje stipendije)

- broj i iznos stipendija poslodavca vezanih za programe cjeloživotnog obrazovanja, programe prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja (izvor: podaci ustanova za obrazovanje odraslih, pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove koje provode programe obrazovanja odraslih i koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o obrazovanju odraslih („Narodne novine, broj: 17/07“)

- broj i iznos stipendija vezan za deficitarna i tradicionalna zanimanja (izvor: pravna osoba koja dodjeljuje stipendije)

- broj zaposlenih osoba, broj programa prekvalifikacije, osposobljavanja i usavršavanja u okviru kontingentom ugroženih društvenih skupina (osobe s invaliditetom, mladi, žene, dugotrajno nezaposleni) (izvor: HZZ, podaci ustanova za obrazovanje odraslih, pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove koje provode programe obrazovanja odraslih i koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o obrazovanju odraslih („Narodne novine“, broj: 17/07, 107/07 i 24/10).

Povećanje kvalitete djelovanja lokalnog javnog sektora u BPP-u kao pokazatelj ostvarenja ishoda odnosi se na podizanje sveukupnog kapaciteta institucionalnog djelovanja lokalne zajednice. U okviru ove kategorije važne su dvije komponente. Prva se odnosi na podizanje standarda javne infrastrukture, a posebno segmenta koji je komplementaran poslovnim aktivnostima, ali i smanjenju jaza u okviru potreba za društvenom infrastrukturom. Druga se odnosi na kreiranje inovativne i kooperativne zajednice dionika u okviru povoljnog poslovnog okruženja koje podržavaju lokalne vlasti. Stoga se mogu izdvojiti sljedeći pokazatelji:

- pokazatelji poslovne infrastrukture

- pokazatelji društvene infrastrukture

- udio primljenih bespovratnih sredstava EU u proračunu jedinica lokalne samouprave

- primljena bespovratna sredstava EU po glavi stanovnika

- broj klastera, udruga, poslovnih mreža i drugih oblika povezivanja poduzetnika u malom gospodarstvu.

	<p>- broj ugovora o suradnji udruga, akademske zajednice, privatnih poduzeća, javnog sektora te medija u funkciji realizacije gospodarskih projekata.</p> <p>Budući da za mjerenje ostvarenja ovih ishoda nisu dostupni pokazatelji koji se temelje na kvalitetnim izvorima i redovitom ili periodičnom statističkom izvještavanju, preporuka</p>
--	---

Tablica 8. Prijedlog pokazatelja za praćenje učinaka i ishoda ostvarenja cilja 2.

CILJ 2.	DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA
<p>Pokazatelji učinaka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ukupan broj stanovnika <p>S obzirom na izražene depopulacijske procese na BPP-u koji se odvijaju uslijed istovremenog negativnog djelovanja prirodne i migracijske komponente općeg kretanja stanovništva, a koje sve više ugrožava njihovu povoljnu razvojnu perspektivu, očekivani učinak ostvarivanja ovog cilja je porast ukupnog broja stanovnika na BPP-u. Pritom, izuzetno je važno pratiti populacijske promjene na razini svih JLS-ova sa statusom BPP-a, kako bi se utvrdilo da li je usmjereni intenzitet mjera potaknuo ravnomjerni demografski oporavak na prostoru BPP-a. Budući da se temeljem strukture općeg populacijskog kretanja stanovništva na određenom prostoru može u kombinaciji s drugim tematskim pokazateljima utvrditi njegova privlačnost u smislu doseljavanja, rada i življenja te rađanja djece, izuzetno je važno pratiti i ukupna migracijska i prirodna kretanja stanovništva na BPP-u. Sukladno tome, predlaže se korištenje sljedećih pokazatelja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Apsolutna i relativna promjena broja stanovnika u JLS-ovima sa statusom BPP-a na godišnjoj razini (izvor: Godišnje procjene DZS-a i podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP) ✓ Migracijski saldo stanovništva u JLS -ovima sa statusom BPP-a na godišnjoj razini (izvor: DZS) ✓ Prirodni prirast stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a (izvor: DZS) <ul style="list-style-type: none"> • Starosna i obrazovna obilježja stanovništva <p>Budući da je glavnina mjera u okviru ovog cilja usmjerena na povećanje atraktivnosti BPP-a za stanovništvo radne dobi i za mlade, s posebnim naglaskom na obrazovne mogućnosti i stvaranje poticajnog okruženja za planiranje i povećanje obitelji djecom, očekivani učinci ostvarivanja ovog cilja odnose se i na unaprjeđenje starosne i obrazovne strukture stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a. Na taj način doprinijet će se jačanju bio-reprodukcijskog potencijala lokalnog stanovništva na</p>

	<p>BPP-u i razvoju njihovih ljudskih potencijala. Uvažavajući navedeno, mjerenje učinaka ostvarivanja ovog cilja u kontekstu promjene starosnih i obrazovnih obilježja stanovništva može se mjeriti sljedećim pokazateljima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Promjena dobne strukture stanovništva prema dobnim kontingentima u JLS-ovima sa statusom BPP-a (izvor: podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP) ✓ Pokazatelji starenja stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a na godišnjoj razini – prosječna starost, koeficijent starosti i indeks starenja (izvor: podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP) ✓ Međupopisna promjena dobne strukture stanovništva prema obrazovnim kontingentima u JLS-ovima sa statusom BPP-a (izvor: Popis stanovništva 2011. i Popis stanovništva 2021.) ✓ Indeks razvijenosti (izvor: MRRFEU) <p>S obzirom na očekivano sinergijsko djelovanje svih Programom definiranih mjera, odnosno njihovu pozitivnu spregu u ostvarenju postavljenih ciljeva, očekivani kumulativni učinak ovog cilja može se također mjeriti indeksom razvijenosti JLS-ova sa statusom BPP-a. Posebno iz razloga što se demografski pokazatelji, kao i svi drugi pokazatelji u vrijednosnoj strukturi indeksa razvijenosti, valoriziraju prema načelu nesupstitutivnih razvojnih pokazatelja. To znači da se u okviru indeksa razvijenosti negativno valoriziraju neujednačena odstupanja demografskih, ekonomskih i fiskalnih pokazatelja pojedinih JLS-ova u odnosu na prosječna kretanja na lokalnoj razini. Drugim riječima, tako konstruiranim indeksom pretpostavlja se da pozitivni pomaci u demografskom razvoju JLS-ova moraju biti u funkciji njihovog fiskalnog i gospodarskog razvoja i obrnuto.</p>
<p>Pokazatelji ishoda</p>	<p>Budući da su predložene mjere u okviru cilja 2. usmjerene na različite kontingente stanovništva, u nastavku su predloženi pokazatelji očekivanih ishoda za svaku mjeru zasebno.</p> <p>Mjera 2.1. Povećanje i zadržavanje mladog stanovništva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ishod 1 - Povećanje broja mladog stanovništva moguće je mjeriti sljedećim pokazateljima: ✓ Broj stanovnika u dobnom kontingentu 0-14 u JLS-ovima sa statusom BPP-a (izvor: podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP)

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Broj stanovnika u dobnom kontingentu 0-19 u JLS-ovima sa statusom BPP-a (izvor: podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP) • Ishod 2 - Povećanje odgojno-obrazovnih mogućnosti za mlade moguće je mjeriti sljedećim pokazateljima: ✓ Broj programa i polaznika sekundarnog obrazovanja u ponudi u srednjim školama prema vrstama (izvor: podaci srednjih škola/podaci odjela za obrazovanje JLS-ova) ✓ Udio visokoobrazovanih u radnom kontingentu na BPP-u (izvor: podaci visokih učilišta) ✓ Broj programa i polaznika cjeloživotnog obrazovanja za mlade na području JLS-ova sa statusom BPP-a (izvor: podaci ustanova za obrazovanje odraslih (pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove koje provode programe obrazovanja odraslih i koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o obrazovanju odraslih („Narodne novine“, broj 17/07, 107/07 i 24/10) ✓ Broj učenika i studenata koji su završili (ili pohađaju) obrazovne programe za deficitarna zanimanja (izvor: podaci srednjih škola, podaci odjela za obrazovanje u JLS-ovima, podaci HZZ-a o deficitarnim zanimanjima) • Ishod 3 - Povećanje broja sadržaja za mlade ✓ Budući da za mjerenje ostvarenja ovog ishoda nisu dostupni pokazatelji koji se temelje na kvalitetnim izvorima i redovitom statističkom izvještavanju, preporuka je da se u tu svrhu pripremi poseban statistički obrazac prema izvještajnoj metodi sa razrađenim kriterijima kategorizacije i praćenja broja sadržaja za mlade prema tipu njihove namjene. • Ishod 4 - Veća zastupljenost mladih u aktivnostima razvoja lokalne zajednice ✓ Budući da za mjerenje ostvarenja ovog ishoda nisu dostupni pokazatelji koji se temelje na kvalitetnim izvorima i redovitom statističkom izvještavanju, preporuka je da se u tu svrhu pripremi poseban statistički obrazac prema izvještajnoj metodi sa razrađenim kriterijima kategorizacije
--	---

aktivnosti, djelatnosti i inicijativa u lokalnoj zajednici za mlade ili zastupljenosti mladih u njihovom provođenju.

Mjera 2.2. Doseljavanje i zadržavanje radno sposobnog i radno aktivnog stanovništva:

- Ishod 1 - Povećanje broja radno aktivnog i radno sposobnog stanovništva
- ✓ **Broj stanovnika u kontingentu radno sposobnog stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci o prijavljenom prebivalištu PU/MUP)
- ✓ **Broj stanovnika u kontingentu radno/ekonomski aktivnog stanovništva u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti DZS-a i HZZ-a)
- Ishod 2 - Povećanje broja kućanstava
- ✓ **Međupopisna promjena broja kućanstava u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: Popis stanovništva 2011. i Popis stanovništva 2021.)
- Ishod 3 - Smanjenje negativnih stopa prirodnog i migracijskog kretanja stanovništva

Primarni pokazatelji praćenja ostvarenja ovog ishoda zapravo vezani uz pokazatelje učinka koji se odnose na pojedine komponente ukupnog populacijskog kretanja. Stoga se sukladno predloženim aktivnostima i projektima u okviru ove mjere u nastavku dodatno predlažu dopunski/sekundarni pokazatelji:

- **Broj programa i polaznika cjeloživotnog obrazovanja za odrasle na području JLS-ova sa statusom BPP-a** (izvor: podaci ustanova za obrazovanje odraslih (pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove koje provode programe obrazovanja odraslih i koje ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o obrazovanju odraslih („Narodne novine“, broj 17/07, 107/07 i 24/10)
- **Broj odraslih osoba koji su završili (ili pohađaju) obrazovne programe za deficitarna zanimanja** (izvor: podaci srednjih škola, podaci odjela za obrazovanje u JLS-ovima, podaci HZZ-a o deficitarnim zanimanjima)
- **Broj dječjih vrtića i drugi pravnih osoba koje ostvaruju program predškolskog odgoja i njihovi smještajni**

	<p>kapaciteti; broj upisane djece u programe predškolskog odgoja (izvor: DZS-a, podaci JLS-ova)</p> <p>Mjera 2.3. Povećanje kvalitete života ranjivih društvenih skupina u brdsko-planinskim područjima</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Povećanje broja dostupnih socijalnih usluga za ranjive društvene skupine 2. Veća participacija ranjivih društvenih skupina u aktivnostima lokalne zajednice <p>Povećanje broja ugovorenih socijalnih usluga pratiti će se na temelju podataka Ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi koji vodi evidenciju o pružateljima socijalnih usluga u Mreži pružatelja te na temelju godišnjih izvješća o ostvarenim pravima u socijalnoj skrbi koja uključuju korištenje socijalnih usluga te baze na temelju ESSPROS metodologije.</p> <p>S obzirom da dio socijalnih usluga i programa aktivacije stanovništva nisu obuhvaćeni mrežom pružatelja usluga koju vodi resorno Ministarstvo, predlaže se priprema posebnog statističkog obrasca prema izvještajnoj metodi u kojemu će se pratiti razvoj novih socijalnih usluga i programa aktivacije ranjivih društvenih skupina u zajednici.</p>
--	--

Tablica 9. Prijedlog pokazatelja za praćenje učinaka i ishoda ostvarenja cilja 3.

CILJ 3.	UBLAŽAVANJE SPECIFIČNIH GEOMORFOLOŠKIH, KLIMATSKIH I PROMETNIH OGRANIČENJA
Pokazatelji učinaka	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks razvijenosti (izvor: MRRFEU) <p>S obzirom na očekivano sinergijsko djelovanje svih Programom definiranih mjera, odnosno njihovu pozitivnu spregu u ostvarenju postavljenih ciljeva, očekivani kumulativni učinak ovog cilja može se također mjeriti indeksom razvijenosti JLS-ova sa statusom BPP-a. Posebno iz razloga što infrastrukturna razvijenost i mjere usmjerene na smanjenje troškova života i poslovanja mogu pozitivno djelovati na položaj stanovništva i poduzetnika/obrnika na BPP-u, a samim time i inducirati pozitivne višestruke učinke u smislu demografskog, gospodarskog i fiskalnog razvoja JLS-ova sa statusom BPP-a, odnosno njihove konvergencije prema performansama razvijenijih JLS-ova.</p>
Pokazatelji ishoda	<p>Budući da su predložene mjere u okviru cilja 3. usmjerene na ublažavanje ili rješavanje različitih razvojnih ograničenja koja proizlaze iz posebnosti BPP-a kao prirodnih regija, u nastavku su predloženi pokazatelji očekivanih ishoda za svaku mjeru zasebno.</p>

Mjera 3.1. Ublažavanje prometnih, komunikacijskih te infrastrukturnih ograničenja:

- Ishod 1 - Povećanje prometne dostupnosti
- Ishod 2 - Povećanje kapaciteta prometne, komunalne i gospodarske infrastrukture

Budući da je ova mjera dominantno usmjerena na kreiranje inovativnih, tehnološki naprednih i učinkovitih infrastrukturnih rješenja prilagođenih specifičnim potrebama i neiskorištenim potencijalima BPP-a, ne postoje lako dostupni i kvalitetni podaci za mjerenje, praćenje i ocjenu uspješnosti njezine provedbe. Stoga je u tu svrhu nužno pripremiti poseban statistički obrazac prema izvještajnoj metodi sa razrađenim kriterijima praćenja infrastrukturnog i prometnog razvoja BPP-a.

Za dodatne pokazatelje očekivanih ishoda ove mjere predlažu se sljedeći:

- **Stopa pokrivenosti stanovnika i poslovnih subjekata kanalizacijskom mrežom u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci JLS-ova)
- **Stopa pokrivenosti stanovnika i poslovnih subjekata priključenih na sustav za pročišćavanje otpadnih voda u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci JLS-ova)
- **Stopa stanovnika i poslovnih subjekata obuhvaćenih organiziranim prikupljanjem komunalnog otpada (i organiziranim odvojenim prikupljanjem otpada) u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci JLS-ova)
- **Stopa stanovništva i poslovnih subjekata kojima je dostupan široko pojasni pristup u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: Podaci HAKOM-a)
- **Stopa pokrivenosti stanovnika električnom energijom u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci JLS-ova, HEP)
- **Pokrivenost BPP-a javnim prijevozom** (izvor: podaci JLS-ova, podaci poduzeća za javni prijevoz)
- **Izgrađenost pješačkih i biciklističkih staza u JLS-ovima sa statusom BPP-a** (izvor: podaci JLS-ova, prostorni planovi)

Mjera 3.2. Ublažavanje ekonomsko-socijalnih posljedica geomorfoloških, klimatskih i prometnih ograničenja

- Ishod 1 - Smanjenje troškova poslovanja poduzetnika
- Ishod 2 - Povećanje raspoloživog dohotka stanovništva

	<p>Budući da je ova mjera temelji na davanju specifičnih subvencija i drugih oblika financijske pomoći u cilju smanjenja troškova života i poslovanja na BPP-u na koje utječu spomenuta ograničenja, njezini ishodi ne mogu se pratiti temeljem dostupnih redovitih ili periodičnih statističkih izvještaja. Stoga se predlaže priprema i izrada posebnog statističkog obrasca prema izvještajnoj metodi sa razrađenim kriterijima praćenja ishoda različitih instrumenata financijske pomoći prema određenim kategorijama korisnika.</p>
--	---

7. INDIKATIVNI FINACIJSKI PLAN

U ovom djelu prikazan je indikativni financijski plan za razdoblje od 2022. do 2024. Indikativni financijski plan prikazan je u skladu s osiguranim sredstvima u državnom proračunu za 2022. i projekcijama za 2023. i 2024. godinu. U tablici 10. prikazana su i sredstva koja su planirana kroz Integrirani teritorijalni program i služe razvoju i revitalizaciji brdsko-planinskih područja Republike Hrvatske. Nakon usvajanja ITP-a konkretizirati će se aktivnosti i projekti koji će doprinijeti društvenoj i gospodarskoj revitalizaciji brdsko-planinskih područja. Sukladno Programu Vlade Republike Hrvatske 2020.-2024. planiraju se ulaganja u gospodarsku revitalizaciju brdsko-planinskog područja počevši od 2023. godine.

U Financijskom planu Hrvatskih cesta za 2022. i projekcijama za 2023. i 2024. godinu osigurano je 10 milijuna kuna u svakoj godini za sufinanciranje rada zimske službe. Na temelju članka 108.a Zakona o cestama („Narodne novine“ broj 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19, 144/21) dio troškova zimske službe na nerazvrstanim cestama na području određenih jedinica lokalne samouprave financira se iz dijela naknade za financiranje građenja i održavanja javnih cesta koja se, sukladno članku 91. stavku 2. podstavku 2. Zakona, uplaćuje iz državnog proračuna na račun Hrvatskih cesta d.o.o.

Predmetna financijska sredstva raspoređuju se jedinicama lokalne samouprave sa statusom brdsko-planinskog područja prema posebnom zakonu i onima obuhvaćenim II. i III. klimatskom zonom održavanja cesta u zimskom razdoblju.

Raspored financijskih sredstava za sufinanciranje zimske službe na nerazvrstanim cestama utvrđuje se ovisno o:

- duljini nerazvrstanih cesta obuhvaćenih izvedbenim programom zimske službe i
- teritorijalnoj pripadnosti klimatskoj zoni održavanja cesta u zimskom razdoblju.

Tablica 10. Indikativni financijski plan 2022.-2024.

INDIKATIVNI FINACIJSKI PLAN	
Razvoj brdsko-planinskih područja	90 mln. kuna
Planirana sredstva za gospodarsku revitalizaciju brdsko-planinskih područja od 2023.	90 mln. kuna
Sufinanciranje nerazvrstanih cesta	30 mln. kuna
Planirana sredstva u okviru Integriranog teritorijalnog programa	750 mln. kuna
UKUPNO	960 mln. kuna

8. ZAKLJUČAK

Program razvoja brdsko-planinskih područja odnosi se na četverogodišnje razdoblje 2022.-2025. Izrađen je temeljem zakonske obveze odredbi Zakona o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“, broj 18/18) koji je stupio na snagu u siječnju 2019. godine. Na osnovu prethodno izvršenog detaljnog analitičkog pristupa, te uvažavajući partnerski model izrade strateških dokumenata, definirana su tri strateška cilja usmjerena na ublažavanje ključnih razvojnih problema JLS-ova sa statusom BPP-a: 1. Povećanje zaposlenosti; 2. Demografska revitalizacija i 3. Ublažavanje specifičnih geomorfoloških, klimatskih i prometnih ograničenja. Za uspješnu realizaciju svakog od tri navedena komplementarna cilja, predložene su mjere te grupe aktivnosti i projekata. U svrhu izrade Programa formirana je Radna skupina. Kao članovi Radne skupine sudjelovali su čelnici tijela državne uprave, čelnici tijela lokalne i regionalne samouprave, predstavnici razvojnih agencija. Predstavnici javnih institucija, razvojnih agencija i zainteresirane fizičke osobe dostavili su svoja očitovanja na Program putem portala eSavjetovanje, te su na taj način sudjelovali u kreiranju sadržaja Programa. Radi se o izuzetno efikasnom pristupu s interdisciplinarnim sastavom Radne skupine. Za uspješnu realizaciju navedenih komplementarnih ciljeva, predložene su mjere te grupe mogućih aktivnosti.

Brdsko-planinska područja dugoročno su suočena s iznadprosječnim gubitkom stanovništva, nepovoljnim ekonomskim procesima, kao i s nepovoljnim prometnim položajem zbog svojih geomorfoloških i klimatskih specifičnosti. U 2020. godini nastupila je kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 virusa, a koja može dodatno ugroziti dugoročni ekonomski i socijalni oporavak BPP-a. Kako bi se oporavak uzrokovan ovom krizom ubrzao i kako bi se razvila otpornost na moguće buduće krize i dodatno gospodarski, demografski i infrastrukturno ojačalo područje BPP-a potreban je međuresorni pristup prema ulaganjima u predložene mjere i aktivnosti, a koje imaju za svrhu ostvarenje navedenih komplementarnih ciljeva. Također, pandemija COVID-19 virusa ukazala je i na neke prednosti i potencijale BPP-a kao što su čist zrak, nezagađena priroda te veliko prirodno bogatstvo tog područja te su oni izvrstan preduvjet za gospodarski i društveni razvoj tih područja.

Program razvoja brdsko-planinskih područja za razdoblje od 2022. do 2025. predstavlja glavne smjernice, odnosno okvir djelovanja ključnih nositelja regionalnog razvoja i regionalne politike u Republici Hrvatskoj. Ovaj Program po sadržaju osnovnih elemenata jasno određuje na koja se područja trebaju njegovi nositelji i sudionici posebno fokusirati, dok istovremeno omogućuje dovoljnu razinu fleksibilnosti prilikom konkretne razrade u okviru godišnjih provedbenih planova.